

Брой 3 (2044) Година LXVIII, ISSN-0205-0943 март 2026 г. Цена 2.04 евро / 4 лв.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - издание на БТС

Абонирайте се за в-к „Ехо“
Каталожен № 255

ПРОЯВИ ОТ КАЛЕНДАРНИЯ ПЛАН НА БТС

Национален пешеходен поход „От тука започва България“ - 4 - 5 април, Шуменско плато, БТС, ТД „Мадарски конник“ - Шумен
VII-ми поход „50 километра за един ден“ около Варна - 5 април, Варна, ТД „Родни балкани“ - Варна
27-ми пешеходен поход „Цветница“ - с. Нова махала - пещера Снежанка - град Пещера - 5 април, района на Пещера, ТД „Купена - Пещера“ - град Пещера

Национални чествания „Общонационално народно събрание“ по повод 150 години от Априлското въстание - 18 април, м. Оборище и Панагюрище, БТС, Община Панагюрище

Национален поход на хижари и обявяване на номинации за кампанията „Хижа на годината“ - април, хижа „Чумерна“, БТС

Обучение в туристически умения и сръчности на ученици от Община Ямбол и Община Тунджа - април и септември, възвишение Бакаджик, хижа „Дружба“, ТД „Кабиле“ - Ямбол

52-ри Национален воден поход по река Искър - април, по река Искър, ТД „Кайлъшка долина“ - Плевен

Отбелязване международния ден на Земята, почистване на посещавани места в района на пещерите около град Пещера - април, Пещера, ТД „Купена - Пещера“

Песенен празник „Ксифор пее“ - април, Велико Търново - м. Ксифор, ТД „Трапезица 1902“ - Велико Търново и ТД „СТХБ“

Фолклорен фестивал на българските песни и танци - април, КК „Маловица“, ТД „Маловица“

XXVII Песенен празник „Прекрасна си, мила Родино“ - 25 април, Казанлък, ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък, ТД „СТХБ“

52-ри Национален воден поход по река Искър - април, по река Искър, ТД „Кайлъшка долина“ - Плевен

Открито състезание по пещерно ориентиране - 11 и 12 април, пещера Орлова чука, Спелеоклуб „Академик“ - Русе, БФС, Община Две могили, СТПД „Академик“ - Русе

Състезание по спортно ориентиране за купа „Сърнена гора“ - април, град Стара Загора и околностите му, ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора

Ден на предизвикателството и пролетна кампания „Движи се и победи“ - 25 април, 16 май и 30 май, Велико Търново, ТД „Трапезица 1902“ - Велико Търново, Общински съвет и Община Велико Търново, Програма „Синди“, Младежки дом - Велико Търново

73-ти Национален туристически поход „По пътя на четата на пол Харитон и Бачо Киро“, посветен на Априлското въстание - 16 и 17 май, от Бяла Черква до Дряновски манастир, ТД „Бачо Киро“ - Дряново, Община Дряново

Черноморски туристически празник - 31 май, Варна, устието на р. Камчия, БТС и всички Варненски туристически дружества

Национален туристически поход „По пътя на Ботевата чета - Козлодуй - Околчица“ - 27 май - 2 юни, Козлодуй - Околчица, МОН, БТС, Област Враца

Фестивал на хвърчилата - 10 май, кв. Банево, Бургас, ТД „Зелена Странджа“

I кръг от шампионат по състезателен BMX 2026 за деца и ветерани BMX трасе - 9-10 май, ул. „Марибор“ 1, Плевен, Колхозадачен клуб „Кайлъшка райдерс“ към ТД „Кайлъшка долина“, БФК, Община Плевен

Дванадесети преглед на туристическите умения и сръчности за учачи се „Кайлъка - 2026“ по повод 125 години ТД „Кайлъшка долина“ - 16 май, х. „Среброуструй“, Клуб на учителите за ученически туризъм към ТД „Кайлъшка долина“ Плевен, ТД „Кайлъшка долина“ Плевен, Община Плевен

Открито състезание за ученици и студенти по приложни спортно-туристически дисциплини за купите на Община Русе - 16 май, Лесопарк „Липник“, Община Русе, Университетски спортен център, СТПД „Академик“ - Русе

Фестивал на зелените - 16 и 17 май, село Близнак, Странджа, ДПП „Странджа“, Община Малко Търново, БТС, ТД „Зелена Странджа“

Пешеходен поход до местност Шемето, село Влахи, посветен на 153 г. от рождението на Яне Сандански - май, село Влахи, ТД „Синаница 2000“ - гр. Кресна

Туристически детски поход по два различни маршрута: до извора на р. Струма и до Черни връх по повод Деня на детето - 27 май - 1 юни, хижа „Алеко“, Витоша, ТД „Мотен“

IX-ти Общински туристически празник за учачи в село Добриня - 30 май, село Добриня, ТПД „Орлови скали“ - Провадия

Пета национална „Среща в града на липите“ - 9 и 10 май, град Стара Загора и околностите, ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора

Пешеходен поход „По пътя на четата на Цанко Дюстбанов“ - 1-4 май, ТД „Узана“ - Габрово

Общоградски поход до връх Конгур в планината Беласица - май, Петрич, Беласица, ТД „Калабак“ - Петрич

Туристически поход „По стълките на Георги Бенковски“ - 22-25 май, Оборище - с. Петрич - с. Мирково - м. Костина - с. Рибарица, Стара планина, ТД „Старопланински турист“ - Етрополе, ТД „Бунай“ - Панагюрище, ТД „Свищи плаз 2013“ - Златица, ТД „Вежен“ - Тетевен

Национален туристически поклоннически събор на туристи ветерани - 9-12 май, Кърджали, ТД „БТС Перперикон - 2025“ - Кърджали

Градски маратон „Розова долина“ - 17 май, Казанлък, ТД „Орлово гнездо“ - Казанлък

Честване на 70 години от основаването на ТД „Караджата“ - град Дулово - 30 май, Дулово, БТС, ТД „Караджата“

XXXI-и международен колопоход: Варна - Констанца (Румъния) - Варна - 3 дни - май или септември, България - Румъния, БТС, ТД „Черноморски простори“ - Варна

Велосипедно преминаване по Черноморски път: Констанца - Резово - май, Констанца - Резово, ТД „Родни балкани“ - Варна

Национален гребен поход „Янтра 2026“ - май, по река Янтра, БТС, ТД „Приста“ - Русе

Национален воден поход по река Струма - май, по река Струма, Воден клуб „Струма 2012“ и ТД „Осогово“ - Кюстендил

Състезание по спортно ориентиране за купа „Кюстендилска пролет 2026“ - май, ТД „Осогово“ - Кюстендил

Отбелязване на 129 години от гибелта на Алеко Константинов - 11 май, паметник на лобното място на Алеко Константинов, ТД „Шипка“ - Пловдив и СТД „Чернатица“ - Пловдив

Песенен празник на туристическите хорове „Слава вам, будители“ - 24 май, Пловдив, БТС, ТД „Шипка“ - Пловдив

Песенен празник „Елате в Плевен“ по повод 125 години ТД „Кайлъшка долина“ - май, Плевен, Туристически хор „Кайлъшко ехо“, ТД „Кайлъшка долина“ - Плевен, Община Плевен

Генерална асамблея (Общо събрание) на EUMA (European Mountaineering Association) - май, Кипър, БТС

В края на февруари т.г. в БТА се състоя пресконференция на тема „Витоша - време за решения“, организирана от Съюз на архитектите в България (САБ), Български туристически съюз (БТС) и сдружение „Витошки ски и сноуборд училища“. Нейната цел бе да се обърне внимание на бъдещите кандидати за властта в предстоящите избори на възможните решения за справяне с проблемите на ПП „Витоша“ и планината като цяло. Съюзът на архитектите в България призова и за активно участие от страна на институции и експерти, за да се постигнат реални решения.

Витоша е най-посещаваната планина в България - около 1,2 милиона туристи годишно. През годините са натрупани огромни проблеми, свързани с нейната инфраструктура. Понастоящем и трите лифта (Княжевски, Драгалевски и Симеоновски) до високите части на планината не работят. Има достъп само с автомобил и с градски транспорт, което води до натоварен автомобилен трафик. За да могат туристите от София и други населени места да ползват пълноценно планината, са необходими промени в нормативни актове и в Закона за горите, които да улеснят развитието на инфраструктурата и спортно-туристическите активности в парка.

Председателят на УС на Съюза на архитектите в България (САБ) арх. Петър Диков призова до края на годината да се направят необходимите стъпки, за да се започне работа по комплексното решаване на проблемите на природния парк. Такива са липсата на екологичен транспорт (лифтове), неравномерното разпределение на туристопотока, неподдържаната маркировка, липсата на ясна визия за възстановяване на инфраструктурата и др. Арх. Петър Диков подчерта, че в решаването на тези проблеми би трябвало да участват законодателната, изпълнителната и местната власти. По думите му причина за днешната пресконференция е тъжното състояние на ПП „Витоша“, отнемането на възможността за достъп на гражданите

до планината, разрухата и ерозията на направеното. „За мен най-впечатляваща е абсолютната безпомощност на властта“, коментира арх. Диков. Той допълни, че на бъдещите кандидати за властта ще бъдат раздадени книжки с предложения за решения на проблемите на ПП „Витоша“, разработени в резултат на обсъжданията на две пресконференции с участието на представители и експерти от водещи институции, НПО, учени и практики от академичната и професионалната общност.

Един от поводите за пресконференцията е публикуваният на 2 декември 2025 г. материал за актуализация на Плана за управление на Природен парк „Витоша“ за периода 2015-2024 г., включително разработване на геобазис, данни и карти и развитие на ГИС за природния парк. Според арх. Диков този документ е поставил няколко въпроса - защо са трябвали 10 години за изготвяне на корекциите, защо е избрана датата 2 декември 2025 г. за отваряне на достъпа до материалите и каква е причината за определяне на датата 5 януари 2026 г. за краен срок за подаване на писмени становища. Арх. Диков попита също как актуализация за управление на Природен парк „Витоша“ за периода 2015-2024 г. се отнася към 2026 г. Арх. Диков посочи, че материалът следва да се доработи и да получи наименования „Актуализация на плана за управление на Природен парк „Витоша“ за периода 2027-2033 г.“.

Председателят на Българския туристически съюз (БТС) Венцислав Венев изтъкна, че проблемите на Витоша се повтарят на много места в България. „В момента се намираме в „административна джунгла“, която става все по-труднопреодолима. Ако има воля в държавните институции, възелът може да се разплете бързо и в интерес на цялото общество“, добави Венев. Председателят на БТС заяви, че правят тази пресконференция точно сега, за да може кандидат депутатите с намерение да участват в управлението на държавата да заложат в плановите си решения на проблемите на нашите планини.

ПОКАНА

Уважаеми туристи, колеги и приятели!

Каним ви за участие в **Националните чествания „Общонационално народно събрание“ по повод 150-годишнината от Априлското въстание**, чиято кулминация ще бъде на 18 април тази година. Откриването им ще се състои в историческата местност Оборище на паметника, посветен на Първото Велико народно събрание, взело решение за повсеместно народно въстание. От там ще започне туристически поход до град Панагюрище, където на площада следва тържествена програма и поднасяне на цветя на паметника на Павел Делирадев. Очакваме ви, за да отдадем заедно почит на нашите предци, отдала живота си за бъдещето и просперитета на свободна България.

Управителен съвет на Български туристически съюз

ПЕЩЕРА „БИСЕРНА“

№ 94

100 НТО

№ 256

ДЯВОЛСКИЯТ МОСТ

▶▶ 4

▶▶ 5

148 ГОДИНИ СВОБОДА

По случай Националния празник на Република България на 3 март т. г., в знак на почит и признателност към подвига на героите от Шипченската епопея, изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров, председателят на ТД „Узана“ – Габрово, Атанас Сидеров, туристи и ученици от ПГТ „Пенчо Семов“ поднесоха венец на Паметника на свободата на връх Шипка.

Присъстващите отдадоха почит на българските опълченци и руските воители, защитаващи Шипченския проход по време на Руско-турската освободителна война. Изкачването на 894-те стъпала до Паметника на свободата, заедно с хиляди други граждани, премина в дух на уважение и признателност към подвига, превърнал връх Шипка в символ на свободата и националното достойнство.

С участието си учениците от ПГТ „Пенчо Семов“ изразиха почит към националната история и показаха приемственост между поколенията.

Нека помним историята и ценим онова, което ни е дадено с цената на хиляди човешки жертви!

Нека носим България в сърцата си и се гордеем, че сме българи!

Таня МОЛЛОВА – секретар на ТД „Узана“

НА 3 МАРТ В ЛЕСОПАРК „БАКАДЖИК“

По случай 148 години от освобождението на България от османско иго ТД „Кабиле“ – Ямбол организира поход от лесопарк „Боровец“ над Ямбол до лесопарк „Бакаджик“ на около 15 км. от областния град. Още в 7 часа пред 55-метровия пилон с националния флаг на България се събраха много ентузиастични туристи от туристическо дружество „Кабиле“, граждани и ученици от ямболските училища. В 7 и 30 часа всички се събраха за обща снимка пред трибагреника и колоната от 82-ма души тръгна по маркираната пътека към заветния „Бакаджик“. По трасето с дължина 15 км направихме няколко кратки почивки и след 3 часа и 30 минути бяхме пред паметника на загиналите руски и български воители.

На тържеството в 12 часа присъстваха ръководители на общините Тунджа и Ямбол, военни формирования, представители на религиозната общност в област Ямбол и много гости от близо и далеч. Туристи от ТД „Кабиле“ поднесоха красив венец на паметника на загиналите в Руско-турската война през 1878 г. Щастливи и удовлетворени отбелязахме годишнината и почетохме паметта на загиналите руски и български воители, отдали живота си за свободата на нашето Отечество.

Желязко АТАНАСОВ - ТД „Кабиле“ – Ямбол

ПОД НЕБЕТО НА РОДОПИТЕ В ЧЕСТ НА СВОБОДАТА

По покана на ТД „Родопей“ - с. Ягодина туристи от ТД „Момини двори“ - гр. Гоце Делчев се включиха в тържественото честване на 3 март - Националния празник на България. Събитието започна с тържествено посрещане в съпровод на гайди и празнична музика в центъра на селото.

Председателят на ТД „Родопей“ Сергей Генчев поздрави всички участници и обяви началото на туристическия поход до връх Свети Илия над село Ягодина.

Празничното събитие се състоя на поляната до величествената панорамна площадка „Орлово око“. С дух на родолюбие, гордост и споделена радост участниците се възхитиха на красотата на планината и на свободата, която празникът символизира. С приветствени думи и програма бе обявено официалното честване на празника. Важен елемент бе възстановката с черешовото топче, което на този ден символично гръмва, за да ознаменува свободата на България. Това добави още повече емоция и историческа стойност към събитието и затвърди връзката ни с миналото и уважението към героите, извоювали нашето освобождение. Празникът продължи с патриотични песни, развети български знамена и много усмивки сред величието на Родопите. Проведените състезания по теглене на въже и скачане с чували бяха израз на сплотеност и веселие, а не на съперничество. Те имаха за цел да обединят участниците и да създадат още повече приятелства.

Съвместната инициатива се превърна в истински празник на родолюбието, споделеността и туристическия дух. Благодарим на домакините от ТД „Родопей“ за поканата и топлото посрещане! Надяваме се това да бъде само една от многото бъдещи съвместни инициативи.

Роза КОЗАРЕВА

ПЕТ ДЕНА ПО БИЛОТО НА БАЛКАНА ЛЪЧЕВ ПОХОД 2026

Една от най-силните и очаквани прояви на ТД „Приста“ – Русе - втори лъч (27.02-03.03) от х. „Плевен“ през връх Ботев, хижите „Тъжа“ и „Мазалат“ и финал в м. Лъгът. Пет дена прекрасно време (рядко се случва) за прекрасни хора. Водач бе Никола Киванов. Участниците - 25 туристи, са от Русе, Пловдив, София, Перник и Севлиево.

Снимки: Мими Иванова, Дженкова, Nikolai Kovachev, Yana Cvetkova, Шого и др.

ЧИРПАНИИ НА ШИПКА

И тази година ТД „Средногорец“ – Чирпан се включи в националните чествания на връх Шипка по повод 148 години от Освобождението на България от турско робство. Рано сутринта на 3 март 50-местен автобус потегли от Чирпан. Близко 30 ученици от ЮТК „Самодивец“ при СУ „Пейо К. Яворов“ с ръководител Милена Георгиева, от ОУ „Васил Левски“ – Чирпан и СУ „Христо Ботев“ – с. Братя Даскалови с ръководител Дора Петрова, както и от членове на ТД „Средногорец“ – гр. Чирпан избрах да почетат националния празник със станалото вече традиция изкачване на връх Шипка.

За разлика от предишни години, този път Шипка посрещна туристите с много слънце и малко вятър. Сред участниците в туристическия поход имаше ученици, които идваха за първи път, но и те бързо забравиха умората от изкачването и с усмивка поздравяваха присъстващите. Снегът по най-високите части даде възможност на смелчаците да се спускат многократно в края на отиващата си зима. Спокойно премина и слизането надолу – с обещаща следващата година върхът да бъде отново изкачен. Групата посети и храм „Рождество Христово“, мнозина запалиха свещички за всички знайни и незнайни герои, дали живота си за българската свобода.

Много емоции донесе поредното изкачване на върха, но преди всичко гордост, че сме българи и признателност към героите, извоювали нашата свобода.

Дора ПЕТРОВА

ПАМЕТ ЗА АПОСТОЛА

По повод 153 години от обесването на Васил Левски, въпреки обилния снеговалеж и ниски температури, туристи от ТД „Узана“ – Габрово, съвместно с ученици от Професионална гимназия по туризъм „Пенчо Семов“, организираха и участваха в поход до връх Исполин (1543 м н.в.), за традиционна смяна на знамето на върха. Походът бе не само предизвикателство, но и начин да почетем делото на Апостола на свободата. Заедно изминахме пътя с много настроение, взаимна подкрепа и любов към природата. Денят се превърна в истински урок по родолюбие, екипност и активен начин на живот, който ще помним дълго.

Таня МОЛЛОВА – секретар на ТД „Узана“

БЪЛГАРИТЕ ТАЧАТ ГЕРОИТЕ СИ

„Роди се и поведе ни в борба. Обесен бе, но никога не умря!“

И тази година ТД „Осогово“ - Кюстендил се включи в традиционния (23-ти поред) поход, организиран от ТД „Погледец“ – с. Бистрица. посветен на сподвижника на Васил Левски Никола Крушкин – Чолака, обесен от турците пред книжарницата му няколко месеца преди Освобождението на България от турско робство. Събитието бе посветено и на 153 години от обесването на Васил Левски.

Участници от цялата страна извървяха десетте километра от Драгалевския манастир до местността Плажа в с. Бистрица. Организаторите през цялото време се грижиха за сигурността на туристите, осигуриха и време за почивки. Пътеката минаваше през красиви местности и всички се надпреварваха да ги заснемат. Красивият

пухав сняг и зимната приказка създаваха приповдигнато настроение. Накрая групата се събра в местността Плажа, където беше посрещната с музика, вкусен боб и ароматен чай. Изви се хоро. Представителите на туристическите дружества получиха поздравителни адреси и подаръци от организаторите от ТД „Погледец“ – Бистрица и от Дирекцията на ПП „Витоша“.

Тържеството беше открито със стихотворение, посветено на Никола Крушкин – Чолака от Любомир Младенов - планински водач от ТД „Осогово“, написано на 19.02.2025 г.

Домакините ни запознаха с житейската история на Никола Крушкин – Чолака. Делото му е от голямо значение за освободителното движение против турската власт в София. Никола Стефанов Крушкин е роден през 1836 г. в с. Бистрица. Като малък пада в огнището и изгаря ръцете си в огъня. Оттам идва прякорът му „чолав“ - Чолака (едноръкия).

Останал сирак в ранна детска възраст, той става послушник в Драгалевския манастир, в който тогавашният игумен Геннадий Скитник е съратник на Васил Левски. Там Никола се запознава

с Апостола. По-късно обикаля и събира дарения из околните градове и села. Пропагандира родолюбие, просвета и революционни идеи, работи за националното освобождение. Помага за основаването на частните революционни комитети в Софийско. Член е на Частните революционни комитети в София и в с.Бистрица. Наричат го „Шопският апостол“.

Просветителската му дейност е свързана с книжарницата, която държи в София на тогавашния пазар „Куру чешме“ (днес до ъгъла на ул. „Алабин“ и бул. „Витоша“). Там разпространява бунтовни патриотични брошури и песнопойки с патриотични песни. Софийският частен революционен комитет често заседава в нея. В книжарницата той укрива двама от оцелелите Ботеви четници, единият от които е Петър Кунчев.

През 1877 г. Никола - Чолака е арестуван и осъден по обвинение за притежание и разпространение на бунтовни книжа, заедно с още трима книжари – Георги Стоицев - Абаджията, Киро Кафеджи и Стоян Табаков. „Аз роб ще умра, но българският народ свободен ще живее!“ извикал той на бесилото пред книжарницата.

Издъхва на 15.11.1877 г. – месец и половина преди генерал Гурко да влезе в София, недочакал раждането на дъщеря си Любича, родила се в началото на 1878 г. Малко известен факт е, че Лъвов мост в София е построен в памет на четиримата обесени книжари - лъвовете символизират четиримата революционери, загинали за свободата на България.

Веднага след Освобождението Христо Г. Данов предлага на мястото на някогашния Шарен мост да се издигне паметник в чест на Никола Крушкин - Чолака и неговите съратници. Така през 1889 – 1891 г. е изграден Лъвов мост – мястото, където са били екзекутирани книжарите. В Османската империя имало правило престъпникът, ако е пришелец, да бъде

обесен пред портата, през която е влязъл. А местните ги бесели по площадите. Затова Васил Левски е обесен при Орханлийското шосе. Там била Източната порта, през която влязъл в града.

В центъра на с. Бистрица е издигнат паметник на Никола Крушкин – Чолака, на който осоговските туристи поднесоха цветя.

Издаваме специална благодарност за перфектната организация на домакините от ТД „Погледец“ – с. Бистрица. Техните блага думи, сърдечност и откритост провокираха онова топло чувство, което и занаят пред ще ни кара да се връщаме там отново.

Силвия МИХОВА – секретар на ТД „Осогово“, Кюстендил

124 ГОДИНИ ТД „ТРАПЕЗИЦА – 1902“ ТРАДИЦИЯ, КОЯТО ЖИВЕЕ И ДНЕС

В повече от вековната си история Туристическо дружество „Трапезица – 1902“ не просто съхранява традиции – то ги развива и превръща в съвременен модел за активен живот, спорт и култура. Днес дружеството е сред най-активните организации във Велико Търново, която обединява

хора от различни възрасти около идеята за движение, природа и общност.

През последните години дейността на дружеството се разгръща с впечатляващ мащаб. Само през 2025 г. клубът по пешеходен туризъм реализира десетки походи и инициативи с над хиляда участника. Маршрутите обхващат почти всички български планини, а участниците достигат до четирите крайни точки на страната. Наред с това се осъществяват и международни преходи, които поставят Велико Търново на туристическата карта далеч извън границите на България.

Особено внимание се отделя на младите хора. Ученически групи активно се включват в национални походи и инициативи, сред които е и емблематичният маршрут „По стъпките на Ботевата чета“. Така традицията се предава – не като история, а като преживяване.

Сериозни успехи бележи и спортното ориентиране. Състезателите на клуба печелят медали от държавни първенства и представят България на европейски и световни форуми. Зад тези резултати стоят постоянство, добра подготовка и силен отборен дух. Алпийският клуб също зат-

върждава позициите си сред водещите в страната. Участия в международни състезания, изкачвания в престижни планини и домакинства на събития от европейски и световен ранг превръщат Велико Търново в значим център на катеренето на Балканите.

Дейността на дружеството не се ограничава само със спорта.

Културният живот е също толкова активен. Парк „Ксилифор“ се утвърждава като средище на фестивали, концерти и творчески прояви. Арт пленери, фолклорни събития и песенни празници събират хора от цялата страна и създават жива връзка между природата и изкуството.

Една от най-успешните инициативи е „Младежката скулптурна колония“, която през годините превръща Ксилифор в своеобразна галерия на открито. Десетки произведения остават като траен знак за творческата енергия на младите автори.

Паралелно с това дружеството активно работи за подобряване на своята база. Обновяването на туристическия учебен център „Момина крепост“ и участието в съвместни проекти с институции и университети показват ясна визия за устойчиво развитие.

Не по-малко важна е и социалната роля на организацията. Кампанията „Движи се и победи“ всяка година привлича стотици участници и насърчава здравословния начин на живот. Благотворителните инициативи също остават ключова част от дейността – с реални резултати за общността.

Днес ТД „Трапезица – 1902“ е

не просто туристическо дружество. То е общност, която съчетава спорт, култура и социална ангажираност. С поглед към бъдещето и с уважение към традицията, дружеството продължава да доказва, че духът на туризма във Велико Търново е жив – и вдъхновява нови поколения.

СПИСЪК НА ПЕЧЕЛИВШИТЕ АБОНАТИ НА ВЕСТНИК „ЕХО“

На 26-и февруари 2026 г. в централата на Сдружение „Български туристически съюз“ бяха изтеглени имената на печелившите абонати на вестник „Ехо“ за 2026 г. сред регистриралите се за участие. Това направи комисия в състав: Лъчезар Лазаров – изпълнителен секретар на БТС, Петя Иванова – отговорен редактор и Кристиана Бързинска – експерт „Бизнес развитие“. Единадесет читатели печелят ветровки, също толкова

- брендиращи туристически тениски.

Ветровки печелят:

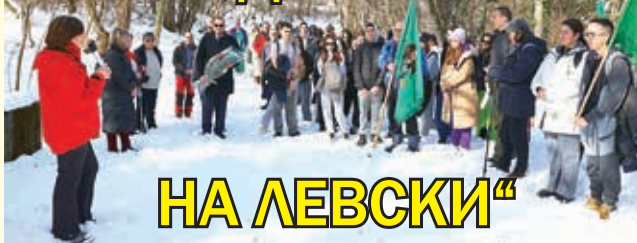
Любомир Георгиев Младенов – Кюстендил
Пенка Енева Димова – село Тополица
Гергана Узунова - ТД „Еделвайс“, Пловдив
Никола Димитров Топалов – Велико Търново
Васил Иванов Поленраков – Габрово
Кирил Пенев - с. Гвоздейка, Община Габрово
Туристическо дружество „Росица-Мазалат“ – Севлиево
Българска федерация по ръгби – София
Борислав Сотиров – София
Диана Добрева - ТД „Амбарица 1912“ – Троян
ТД „Осогово“ – Кюстендил

Брендиращи тениски печелят:

ТД „Еделвайс“ – Пловдив
Тошко Станев Тодоров – Велико Търново
Атанас Панчелиев – Гоце Делчев
Петър Георгиев Ралев – град Батак
Христо Михайлов Абаджиев – Кюстендил
Офис Siven, Бизнес център Siven – София
Атанас Сребров Сидеров – Габрово
Марийка Янчева – Айтос
Христо Христов Кичиков – Габрово
Марин Бонев Тонков – Велико Търново
Розан Борисов Йорданов – Габрово

Информация на тел. 0884219448

ПО „ПОСЛЕДНИТЕ СВОБОДНИ СЪПКИ

НА ЛЕВСКИ“

На 19 февруари т. г. се проведе традиционният от десетилетия поход „Последните свободни стъпки на Левски“, организиран от ТД „Стратеш“ и Община Ловеч по маршрут: *Ловеч, Вароша – паметника на Васил Левски – Римския път – Крали Марков калпак – местност „Пази мост“ – Къринско ханче.*

Участие взеха 61 туристи, предимно млади хора, възпитаници на езикова гимназия „Екзарх Йосиф I“ в 11 клас, паралелка с изучаване на френски език, водени от учителя Тони Христов, гости от София от гимназията с изучаване на румънски език „Михай Еминеску“, водени от преподавателя си по история Борислав Събов, туристи ветерани и граждани.

В началото на похода се включи и кметът на Ловеч Страцимир Петков, многократен негов участник.

Водач бе Светослав Генков, председател на ТД „Стратеш“ – Ловеч.

По трасето бяха изнесени кратки исторически беседи на Паметника на Васил Левски в Ловеч, природната забележителност „Крали Марков калпак“ и в м. „Пази мост“. На „Пази мост“ присъстваха местни ръководители и представители на граждански сдружения, поднесени бяха цветя.

В Къринското ханче туристите отдадоха почит на Апостола на свободата. Походът се осъществява с финансовата подкрепа на Община Ловеч.

текст и снимки:
д-р Дарина ПЕТРОВА,
член на УС на
ТД „Стратеш“ – Ловеч

ПО ПЪТЕКИ ВЪВ ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

На 7 март т.г. нашето ТД „Искър – Мездра“ – град Мездра организира поход по маршрут: екопътка „Боров Камък“ – билни части на Врачански балкан – село Згориград. С нас отново бяха приятелите ни от Туристическо дружество „Балканец“ – Ботевград и новите ни дружки „по щечи“ от СТД „Бачо Киро“ – Дряново.

Врачанският балкан ни посрещна гостоприемно. С прекрасно време и много красиви гледки ни „награди“ екопътка „Боров камък“. След като я преминахме, след кратка почивка продължихме по маркирана пътека в посока връх Околчица. По пътя се отклонихме до местността Локвата, която се намира на билото на Врачански балкан. Оттам стигнахме до подножието на връх Глава, където се насладихме на прекрасна панорама към Врачански балкан и село Згориград. С приятелите от Дряновското дружество „Бачо Киро“ на следващия ден посетихме пещера „Леденика“.

Благодарим на всички за приятните емоции и си пожелаваме до нови срещи по планинските пътеки.

Кевин АКАД

ПОКАНА ЗА ОБЩО СЪБРАНИЕ

Управителният съвет на ТД „Хайдут“ - Калофер, на основание чл. 26 ал. 1 от ЗЮЛНЦ и решение № 2 от протокол № 2/08.02.25 г. на УС свиква Отчетно-изборно събрание на дружеството на 29.04.25 г. от 17.30 ч. в ТС „Тинтява“ при следния

ДНЕВЕН РЕД:

Отчет на УС за периода от 01.01.2022 г. до 31.12.2025 г.
Отчет на Инспектората за периода от 01.01.2022 г. до 31.12.2025 г.
Финансов отчет за периода от 01.01.2022 г. до 31.12.2025 г.
Изменение и допълнение на Устава на ТД „Хайдут“ - Калофер.
Приемане на проектобюджет за 2026 г.
Приемане на Календарен план за 2026 г.
Избор на ръководни органи – Управителен съвет и Инспекторат.
Избор на делегат за Общо събрание на БТС
При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, Общото събрание се отлага с 1 час и се провежда в същия ден от 18.30 ч. на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите делегати. Право на глас имат само делегати, които са заплатили членския си внос за 2026 г.

Управителен съвет на ТД „Хайдут“ - Калофер

ПОКАНА ЗА ОБЩО СЪБРАНИЕ

Управителният съвет на сдружение ТД „Момини двори“ – град Гоце Делчев, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 22, ал. 1 от Устава на сдружението, свиква Общо отчетно-изборно събрание на 24.04.2026 г. от 17.30 часа в залата на Ловно-рибарско сдружение „Сокол“ – гр. Гоце Делчев, област Благоевград, при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчетен доклад на председателя за дейността на сдружението през 2025 г.
2. Финансов отчет на сдружението за изтеклата 2025 г.
3. Доклад на Контролната комисия за работата на УС на сдружението през 2025 г.
4. Предложение на проекто-бюджет и приемане на бюджет за 2026 г.
5. Разисквания и гласуване по т.1, т.2, т.3 и т.4 от дневния ред.
6. Приемане на програмите за работа на клубовете през 2026 г.
7. Освобождаване на член на Управителния съвет и избор на нов член.
При липса на кворум 50 % +1 от членовете на сдружението Общото събрание ще се проведе с един час по-късно, на същото място и при същия дневен ред, независимо от броя на присъстващите членове на сдружението.
Поканват се всички членове на сдружение ТД „Момини двори“ - гр. Гоце Делчев да участват в Общото събрание. Право на глас имат само членове, заплатили членския си внос до датата на събраниято.

УС на сдружение ТД „Момини двори“ – Гоце Делчев

ТД „ГАЛАТА“ – ВАРНА ОБЯВЯВА
НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ПЪТЕПИС
ИЛИ РАЗКАЗ НА ТЕМА

„КЪДЕТО ПЛАНИНАТА
СРЕЩА МЕЧТИТЕ“

Планината е място, което поражда вдъхновение, предизвикателства и незабравими приключения. Планината е домът на запомнящи се преживявания и мечти. Планината е просторът, където душата намира свобода.

С настоящия конкурс каним деца, ученици, младежи и пораснали мечтатели да споделят свои срещи с планината чрез силата на словото и да представят пътепис или художествен разказ, вдъхновен от планински приключения – реални или плод на въображението.

Повече информация за конкурса вижте на <https://www.btsbg.org/novini/td-galata-obyavvava-nacionalen-konkurs-za-ptepis-ili-razkaz-na-tema-kdeto-planinata-sreshcha>

ПЕЩЕРА „БИСЕРНА“ – ПЕРЛАТА НА СЕВЕРОИЗТОКА

№ 94

Седем години след отварянето ѝ за посетители пещера „Бисерна“ в Природен парк „Шуменско плато“ вече е част от НД „Опознай България – 100 Национални туристически обекта“. С решение на Националния координационен съвет на движението през февруари тя бе вписана под № 94. „Бисерна“, позната още като „Зандана“ е най-дългата и най-красива пещера в ПП „Шуменско плато“.

Първите съобщения за нея прави френският географ Жан-Дени Барбие дю Бокаж през 1928 г. Най-задълбочените проучвания са извършени през 1968 г. от шуменски и софийски спелеолози. В резултат на няколко експедиции са изследвани и картирани 2 200 метра от пещерата. През 2003 г. спелеолози от пещерен клуб при ТД „Мадарски конник“ – Шумен откриват нови галерии, при което дължината на пещерата нараства до 2 716 м, като е установено, че тя не излиза никъде на повърхността.

„Бисерна“ заема 23-то място по дължина сред българските пещери. Шуменски спелеолози са отбелязали множество разклонения, които не са картирани заради трудния достъп. На места проучвателите са задържали дъха си, за да могат да се промунат през теснините.

Тъй като карстът предопределя специфичните особености на природната среда в района, учените определят пещерата като типична карстова геосистема. Тя все още е интересна за научните среди, тъй като е „млада“ – само на 3,5 милиона години. Има данни, че преди милиони години Шуменското плато е било дъно на море – това е причината днес то да е богато на скални кухини, ниши и пещери. Техният брой е над шестдесет.

Пещера „Бисерна“ се намира в местността „Къошкете“, на километър западно от град

Дирекцията на ПП „Шуменско плато“ изгради буферно помещение за посетителите, които влизат в уникалния обект през изкуствено прокопан вход.

Конфигурацията на пещера „Бисерна“ следва югозапад-североизточна посока на развитие, а проучвателите са дали имена на нейни образувания: Източна галерия, Главна галерия, Водна галерия, Голяма зала, Красива зала, Синтрова зала, Суха и Водна галерия. Пещерата е богата на различни по големина и цвят сталактити, сталагмити, сталактони, драпери, синтрови кори, тигрова украса и др. Някои причудливи форми са наречени „Замъка“, „Пчелния кошер“, „Кактусите“, „Трона“, „Парахода“ и др.

За разлика от други пещери в България, „Бисерна“ е сравнително хоризонтално разположена, като денивелацията от естествения вход до крайната Кална галерия е галерия е + 19,5 м. Голямата зала, както и Красивата зала, която не е достъпна за туристи заради изключително малките размери на галерията до нея, се намират на 20-25 метра

Дългогодишните изследвания на пещерата са представени на редица научни форуми у нас и в чужбина. С реализацията на проекта „Устройство и управление на ПП „Шуменско плато“ пещера „Бисерна“ става първата пещерна научна станция в България. Това дава възможност да се извършва комплексен мониторинг.

мониторинг на прилепи

ЛЮБОПИТНО ОТ ИСТОРИЯТА

Заради красотата и богатството на образувания през 70-те години на миналия век възниква идеята пещерата да бъде показана на света. Предложението за благоустрояване е подкрепено от Изпълкома на Окръжен съвет – Шумен и работата започва. Прокопан е 25-метров изкуствен вход към пещерата, тъй като естествения вход представлява комин и се преминава през подземна река. Изнесени са 4000 куб. метра земна маса за разширяване на галериите и за да бъде удобно за преминаване от туристи. Направени са 7 мостчета, които се сливат в обща пътека над меандрите на водната галерия. Поставени са парапети, инсталирани са кабели и осветление.

Къртовският труд по благоустрояването е продължил 6-7 години. Участвали са войници от

тогавашните Строителни войски и други работници. Благодарение на усилията им изградената пътека се ползва и днес. Строителите са имали за цел пещерата да бъде открита през 1981 г., когато са чествали 1300 години от създаването на Българската държава. Но година по-рано финансовите средства са отклонени за други важни обекти и работата спира.

До официално откриване не се стига, а през следващите 20 години цялото оборудване е разграбено. В този период пещерата е била леснодостъпна, но опасна, затова институциите взимат решение входовете да бъдат затворени, докато се установят статут и стопанин на обекта.

След като природният феномен преминава под управление на Дирекцията на Природен парк „Шуменско плато“, през 2015 г. отново започва строителство, този път с европейски средства – по проект „Устройство и управление

през последните години показва между 1000 и 1200 екземпляра, но има и данни за достигнат брой между 2400 и 2500. В пещерата живеят и 12 вида безгръбначни – многоножки, червеи, бръмбари и вид псевдоскорпион, открит и описан от Антоанета Хубанчева. Според последните проучвания в „Бисерна“ зимуват прилепни видове, които са от изключително значение за биоразнообразието в региона и са индикатор за качеството на горите. В този смисъл пещерата е не само туристически, но и научно и екологично значим обект.

СПЕЦИФИЧЕН РЕЖИМ НА ПОСЕЩЕНИЕ

Пещера „Бисерна“ разкрива своята красота пред посетители по два пъти в годината – пролет и есен. Работното време с туристи е съобразено с жизнения цикъл на прилепите, чийто дом е пещерата. Зимната пауза е свързана с изпадането в хибернация на летящите бозайници и с тяхната уязвимост в този период, а лятната е наложена заради процеса по размножаване и отглеждане на малките. Всички прилепи са защитени от Закона за биологичното разнообразие, а освен това статутът на пещерата като обект за научни цели не позволява целогодишно приемане на туристи. **Този режим на посещение в пещерата – само през пролетта и есента, е пример за реален природозащитен туризъм.**

Достъпът до пещерата може да се осъществи по два маршрута. Първият е специализираната туристическа пътека „Карст под защита – дар за поколенията“. Той започва от чешмата до комплекс „Къошкете“ и с жълта маркировка. Неговата дължина е около 1 километър.

Вторият маршрут е удобен за моторизирани туристи. При него с автомобил се минава по маршрута: Пивоварен завод – Стария град – отбивка за пещера „Бисерна“ и стига до паркинг, обособен в гората. Там колите се оставят и следва

Шумен и на 404 м н. в. Тя е наклонена, възходяща, разклонена, двуетажна и водна, с постоянно изтичаща от нея вода. Развита е в два етажа (горна и долна галерия). Долният етаж е подземна река, чиито среден дебит е 8 литра в секунда. Галериите са разположени една над друга и са с постоянна вертикална връзка.

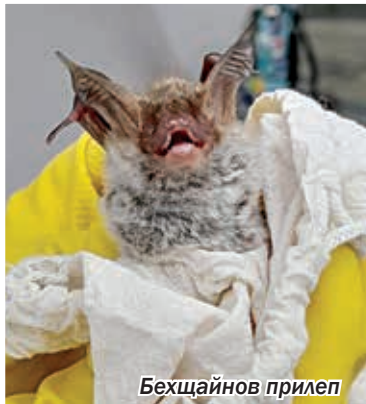
„Бисерна“ е единствената пещера в ПП „Шуменско плато“, облагородена за посещение от туристи. Има два входа – естествен и изкуствен. Достъпът до естествения е ограничен с цел да бъдат опазени микроклиматът, фауната и пещерните образувания. Оттам извира река, която се влива като десен приток на р. Поройна. В края на XIX в. водата се е ползвала от шуменци. За това свидетелства надпис, издълбан в камък, който се намира на около 30 метра от входа.

По европейски проект

под повърхността. Посетителите трябва да знаят, че над главите им има от 25 до 40 метра варовикови скали.

Измервания на микроклимата в пещерата са направени още при първите експедиции. Температурата е 10-11 градуса, а влажността е 96-98%. Разликата в температурите през зимата и лятото е около 1,5 градуса. Регулярни микроклиматични измервания в пещера „Бисерна“ се извършват от Националния институт по геофизика, геодезия и география при БАН от 2010 г. Измерват се температура на въздуха, температура на водата, температура на скалата, температура на пещерните наноси, относителна влажност на въздуха.

Бехщайнов прилеп

на Природен парк „Шуменско плато“. Изградени са приемна сграда при входа на пещерата, помещение за изследователска апаратура, тунел за отделяне на туристите от прилепите, както и пътеки, парапети и художествено осветление. Преди да започне работата е направено точно геодезично измерване на туристическия маршрут. Пещера „Бисерна“ е отворена за посещения през 2019 г. Посетителите могат да се насладят на един от най-дългите подземни маршрути у нас – близо 800 м. По него има 7 моста и 282 стъпала. Началото е от Източната галерия, чието ниво е понижено с около 2 метра, за да бъде достъпна за малки и големи любители на природата.

МАЛКО ПОВЕЧЕ ЗА ПРИЛЕПИТЕ

Пещерата се обитава от 14 вида прилепи, които формират най-големите прилепни колонии в североизточна България. Преброяването на прилепите

15-минутен пешеходен преход до входа на пещерата.

Посещенията стават **задължително с предварително записване на тел. 054800765** в работни дни.

Влиза се на групи в часовете 10.00, 11.30 и 13.00 с водач и беседа. Работни дни: **от сряда до неделя, почивни дни: понеделник и вторник.**

Туристи се приемат и в празнични и почивни дни, като тогава е добавен още един час на влизане – от 15 ч.

Пещерата е неразделна част от природното богатство на Шуменското плато и представлява ценен елемент от екосистемата на парка. Дирекцията на ПП „Шуменско плато“ полага постоянни усилия за опазване и устойчиво управление на природните ресурси, като пещера „Бисерна“ заема особено място сред тях.

Ирина ПАВЛОВА – главен експерт в ДПП „Шуменско плато“

№ 256

ДЯВОЛСКИЯТ МОСТ ВЕЧЕ Е ЧАСТ ОТ НД „ОПОЗНАЙ БЪЛГАРИЯ“ – 100 НТО“

През февруари т.г. Дяволският мост на река Арда бе включен в списъка на 100-те Национални туристически обекта с единодушно решение на НКС на Национално движение „Опознай България – 100 НТО“.

Дяволският мост е уникален паметник на недвижимото културно наследство на територията на община Ардино. Намира се на 10 км северно от град Ардино, над река Арда, в землищата на селата Дядовци и Латинка.

Река Арда естествено разделя Източните и Западните Родопи.

С писмо № 630 на НИПК от 27 февруари 1984 г. мостът е обявен за паметник на културата и е поставен под закрилата на закона. В защитен режим са и подходите към него, които представляват стари калдъръмени пътеки. Със Заповед № РД-552 от 7 май 2023 г. на МОСВ обектът е обявен за историческо място „Дяволски мост“ в границите на защитена местност „Дяволски мост“. Със Заповед № РД9Р-0011/25.07.2011 г. на министъра на културата статутът му е променен на „Археологическа културна недвижима ценност“ с категория „национално значение“.

Това е най-големият и най-величественият запазен мост, изграден в края на XV – XVI век по древен път, който свързвал Беломорието с Горнотракийската низина. Представлява масивно каменно съоръжение с три главни и четири допълнителни отвора. Дължината му е 56 м, височината – 11,5 м, а широчината – 3,55 м.

родопски силивряк

С Акт № 984 от 10.05.2011 г. на основание Закона за общинската собственост и във връзка с чл. 2, ал. 3 от Закона за културното наследство, както и писмо № 08-00-0250/13.07.2011 г. на Министерството на културата, мостът е обявен за публична общинска собственост.

Достъпът до обекта се осъществява по общински асфалтов път от град Ардино до река Арда, който завършва на около 300 метра от моста. Поради острите завои пътят не е подходящ за големи автобуси и микробуси.

От с. Дядовци до Дяволския мост са обособени две екопътеки, едната от които следва стария калдъръмен път, използван в миналото от кербаните. Достъп е възможен и по общински път от с. Латинка, който е в процедура по промяна на предназначението и предстои неговата реконструкция. Създадена е и туристическа пътека от с. Гълъбово, община Банище, до Дяволския мост.

Защитена местност „Дяволски мост“ е част от екологичната

мрежа „Натура 2000“. Тя се характеризира с богато биоразнообразие, включително 25 вида защитени растения, сред които Родопски силивряк и Родопско лале. Местността е местообитание и на редки и застрашени видове птици – черен щъркел, белоопашат мишелов, голям ястреб, воден кос, скална лястовица. Среща се и видрата, включена в Световния червен списък на застрашените видове.

Близки туристически обекти и забележителности: Общински музей – Ардино със Старата барутчийница, тракийско светилище „Орлови скали“ (с национално значение), връх Алада (1241 м), археологическа недвижима културна ценност при устието на р. Боровица край с. Дойранци (с национално значение), кът за одих „Меандрите на язовир Кърджали“ при с. Стар Читак, средновековна крепост „Асара“ край с. Башево, антична крепост „Калето“ и др.

Ежегодно през месец юни Туристическо дружество „Бели брези“ – Ардино, съвместно с Община Ардино, организира Риболовен фест „Дяволски мост“, който включва туристически походи, състезания по улов на речна риба и концертна програма.

Всяка година през месец август в Ардино се провеждат „Дните на Ардино“ и „Фестивал на чистите храни от Родопите“ с богата културна и спортна програма. В рамките на събитията се организира и спортен полумаратон по маршрута Ардино – Дяволски мост – Ардино за Купата на кмета на общината. През 2026 г. културните и спортно-туристическите прояви ще се проведат в периода 3–9 август.

Настояването на туристите се осъществява в шест малки семейни хотела в град Ардино, в хижа КТК „Бели брези“ – Ардино

и в хижа на ТД „Бели брези“ – Ардино.

През последните години туристическият поток към Дяволския мост значително нарасна, като се очаква през 2026 г. броят на посетителите да достигне 100 000 души.

В Ардино функционира Туристически информационен център. Таксите за вход на Дяволския мост, Общинския музей и тракийско светилище „Орлови скали“ са символични – 5 лева (2,56 евро).

Ръководството на Община Ар-

дино и лично кметът инж. Изет Шабан изразяват искрена благодарност на председателя на БТС Венцислав Венев, изпълнителния секретар на съюза Лъчезар Лазаров и ръководството на НД „Опознай България – 100 НТО“ за включването на Дяволския мост в престижния списък на движението. „Убедени сме, че доброто ни сътрудничество ще продължи и занапред“, заяви кметът Изет Шабан.

Гюнер ШЮКРИ

риболовен фест

ХИЖА „БЕЛИТЕ БРЕЗИ“

Местоположение: Източни Родопи, м. Бели брзи, 965 м н.в., GPS: 41.580428°N 25.158495°E.

Описание: сграда с капацитет 31 места, етажни санитарни възли и бани, отопление с печки на твърдо гориво, туристическа столова и кухня, бюфет, салон, паркинг.

Изходен пункт: Ардино – 5 км по асфалтово шосе (пеш 1 ч.).

Съседни обекти: вр. Алада (1241 м н.в.) – 3 ч.; Дяволският мост на р. Арда – 2 ч.; вр. Калето – 1.10 ч. (5 км)

Стопанин: ТД „Бели брези“ – Ардино

За контакти: 03651/45-26, 0888 664 265 email: ardino@abv.bg

ХИЖИ НА БТС БЛИЗО ДО ШУМЕН

ХИЖА „БУКАЦИТЕ“

Местоположение: Природен парк „Шуменско плато“, 420 м н.в., GPS: 43.2375936°N, 26.8603206°E.

Описание: сграда с капацитет 20 места, етажни санитарни възли и бани, отопление на твърдо гориво, туристическа столова и кухня, бюфет. Работи в неделя. През останалите дни от седмицата и за нощувки – по заявка.

Изходни пунктове: с. Троица – 1.5 км. (0.20 ч.) по път с трошенокаменна настилка; с. Осмар – 3 км. (0.45 ч.); ж.п. спирка Хан Крум (на линията София – Г. Оряховица – Варна) – 2.5 км. до с. Троица и оттам още 0.20 ч. пеша; Шумен – 7 км. (2.30 ч.).

Съседни обекти: Средновековни скални манастири; пещера „Бисерна“; Археологически резерват „Старият град“; паметник „Създатели на Българската държава“.

Стопанин: ТД „Мадарски конник“ – Шумен 0896688543

e-mail: tdmadarski_konnik.bts@abv.bg

За контакти: 0894722763 / 0895483772

ХИЖА „ВЪРБИШКИ ПРОХОД“

Местоположение: Върбишка планина, планински рид Матор планина – северен склон на Източна Стара планина, близо до Върбишки проход, 423 м н.в., GPS: 42.944436°N 26.645590°E.

Описание: сграда с капацитет 62 места в стаи с по 3, 4 и 5 легла, самостоятелни и етажни санитарни възли и бани, мивки в част от стаите, локално отопление, ресторант със 72 места, бюфет, конферентна зала, зала за тенис, паркинг. Хижата е пункт от Е-3.

Изходен пункт: град Върбица, Община Върбица – 9 км. по асфалтово шосе. Върбица отстои на 39 км от Омуртаг и на 55 км от Шумен.

Съседни обекти: курорт „Върбица“ с минерални извори – 0.30 ч.; Котел – 8 ч.; Ришки проход – 9 ч.

Стопанин: ТД „Мадарски конник“ – Шумен, тел. 0896688543, e-mail: tdmadarski_konnikbts@abv.bg.

За контакти: 0878 249229 Методи Доковски и 0888 85 54 12 Кристина, e-mail: hut.vp@abv.bg;

Фейсбук: www.facebook.com/profile.php?id=100063166754513

ХИЖА „МАДАРСКИ КОННИК“

Местоположение: в Историко-археологически резерват „Мадарски конник“, край пътя с. Мадара – Каспичан – Нови пазар, на 341 м н. в., GPS: 43.279977°N 27.117735°E.

Описание: сграда с капацитет 60 места в стаи с по 2, 3, 4 и повече легла. Четири от стаите са реновирани със собствен санитарен възел, другите с етажни санитарни възли и бани. Парно отопление, туристическа столова и бюфет, паркинг, барбекю, благоустроен район.

Изходни пунктове: с. Мадара, Община Каспичан – 1.5 км. (0.30 ч.); Шумен (обекти от 100 – те НТО) – 20 км., Каспичан – 8 км.

Съседни обекти: Историко-археологически резерват „Мадарски конник“ (археологически паметници от различни епохи: средновековен барелеф „Мадарски конник“, римска вила, крепост, дворцов комплекс, скален манастир и др; първата българска столица Плиска (обект от 100-те НТО) – 14 км.

Стопанин: ТД „Мадарски конник“ – Шумен, 0896688543; e-mail: tdmadarski_konnik.bts@abv.bg

За контакти: 0896 688 536, 0888061151, 0894358010; e-mail: tinkas_m@abv.bg

Фейсбук: www.facebook.com/hizamadarskikonnik

ХИЖА „ТИЧА“

(през 2026 година е в ремонт!)

Местоположение: Източен Предбалкан, Преславска планина, срещу яз. „Тича“, край пътя между Велики Преслав и Върбица, на 211 м н. в., GPS: 43.089532°N 26.785977°E.

Описание: сграда с капацитет 37 места – един апартамент и стаи с по 2 и 3 легла със самостоятелни и етажни санитарни възли и бани, климатик, локално отопление, туристическа столова и кухня, обща зала, паркинг. Хижата предлага само нощувки, без изхранване. На 50 метра има ресторант.

Изходни пунктове: Велики Преслав – 10 км, Шумен – 33 км

Съседни обекти: х. „Патлейна“ – 12 км. (3 ч.), х. „Върбишки проход“ – 34 км., х. „Младост“ – 11 ч.

Стопанин: ТД „Мадарски конник“ – Шумен 0896688543, e-mail: tdmadarski_konnik.bts@abv.bg

За контакти: 0878 24 92 29 – Методи Доковски

ЕВРОПЕЙСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТ Е4

БЪЛГАРСКИ УЧАСТЪК: ВИТОША – ВЕРИЛА – РИЛА – ПИРИН – СЛАВЯНКА

ПИРИН – СЛАВЯНКА

Трасето на Е4 продължава по билото на Пирин през неговите три дяла – Северен, Среден и Южен, и през част от главното било на Славянка. Маршрутът е разделен условно на 6 етапа, като дължината на всеки от тях варира между 14 и 26 км. По него са разположени девет туристически обекта – 6 хижи и 3 заслона. Маршрутите са летни.

Хижа „Предел“ – м. Кулиното – хижа „Яворов“ (6.15 часа)

От хижа „Предел“ се излиза на главното шосе Симитли – Разлог, тръгва се в посока Разлог край сергии, заведение за хранене, автобусна спирка и след около час се достига най-високата точка в местността Кулата (там има голям паметник и чешма). Тук се напуска основното шосе и се тръгва по червената маркировка вдясно (юг) по асфалтов и бетонов път до площадката с информационни табели в м. Кулиното (1.40 часа), а след още 20 минути – до чешма с кърт за отпих (2 часа). Оттук започва почвен път, пресичат се река Кулина и ски-влек, продължава се по пътя до открита поляна, където пътят се изоставя, а стръмната пътека го пресича или следва няколко пъти. След около час път от чешмата от пътя се тръгва по пътека, която навлиза в смесена гора и по стръмни серпентини се изкачва седловината Ушиците (общо 4.30 часа). От нея вдясно (на юг) се отделя пътека за Даутовото езеро. Пътеката за х. „Яворов“ се спуска от седловината през клека до продълговатата поляна Коняришка (4.45 часа), прехвърля по мост Бяла река (5.10 часа) и по горски път слиза на равна поляна при

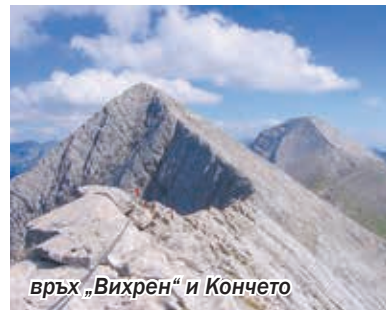
Хижа „Яворов“ – връх Вихрен – хижа „Вихрен“ (8.45 часа)

За хижа „Вихрен“ се тръгва в южна посока през иглолистна гора. Редуват се участъци с по-малък и по-голям наклон. Над десния долинен склон е забележителното скално образувание „Стъпалата“. Постепенно се навлиза в клековия пояс и с няколко серпентини се излиза на Суходолското езеро (1.45 часа). След около 20 минути се достига равна поляна с малко поточе, от което може за последен път след х. „Вихрен“ да се вземе вода. След още 35 минути се излиза на Суходолския превал – на главното било между върховете Бутин (Албутин) и Разложки Суходол (2.40 часа).

От Суходолски превал започва един от най-трудните маршрути в нашите планини, свързан с голямо физическо натоварване поради големите денивелации и сложната конфигурация на терена – преминаване през скални ръбове и терени, много стръмни и хлъзгави склонове, преодоляване на каменни пасажи и блокажи. Маркираната пътека подсича с леко изкачване върховете Разложки Суходол и Каменитица, а след 30 минути излиза на седловината Каменитишки превал (3.10 часа). Маршрутът продължава на югоизток, траверсира връх Баюви дупки и отново достига главното било на седловината между връх Баюви дупки и връх Бански Суходол (4.20 часа). Тук, на 2760 м н.в., е монтиран заслон „Кончето“. От заслона пътеката продължава по билото, извежда на безименен връх и след около 25 минути, подсичайки връх Бански Суходол, излиза в началото на карстовия ръб Кончето (4.45 часа). Кончето представлява силно стесненото, остро и мраморно главно било между

денивелация около 400-500 м, а югозападната стена Странето е с наклон 70 градуса. Преминаването на Кончето трябва да става много внимателно и може да се извърши по два варианта: по самия билен ръб, осигурен със стоманено въже, или по всечената тук-там в мраморния масив на Странето пътека, която в началото също е обезопасена със стоманено въже. Пътеката траверсира Кончето и след около 50 минути достига подножието на масива на двата Кутела, продължава в югозападна посока и след 20 минути извежда на седловината Премката между върховете Кутело и Вихрен (5.30 часа).

От Премката има два варианта по маркирани пътеки да се стиг-

връх „Вихрен“ и Кончето

не до хижа „Вихрен“: през връх Вихрен и седловината Кабата или през Казаните и Джамджиевия ръб.

Вариант 1: Премката – вр. Вихрен – Кабата – х. „Вихрен“

Започва изкачване на северната страна на връх Вихрен – разстоянието от Премката до върха е около 600 метра, с положителна денивелация около 250 метра. Придвижването по стръмния склон е уморително и по камениста пътека, с множество серпентини през каменни пасажи и блокажи, затрудняващи движението, и за около 45 минути се достига връхната кота на първенеца Вихрен (2914 м н.в.) – 6.15 часа. От него по стръмна пътека за около 50 минути се слиза по широкия му мраморен южен склон до седловината Кабата – 7.05 часа. От седловината пътеката продължава на изток край потока Вихренска вода, по-надолу се събира с пътеката, идваща от север от заслон „Казана“, пресича в югоизточна посока Вихренска вода и слиза пред хижа „Вихрен“ (1950 м н.в., 120 легла, тел. 0899890442) – 8.45 часа от х. „Яворов“.

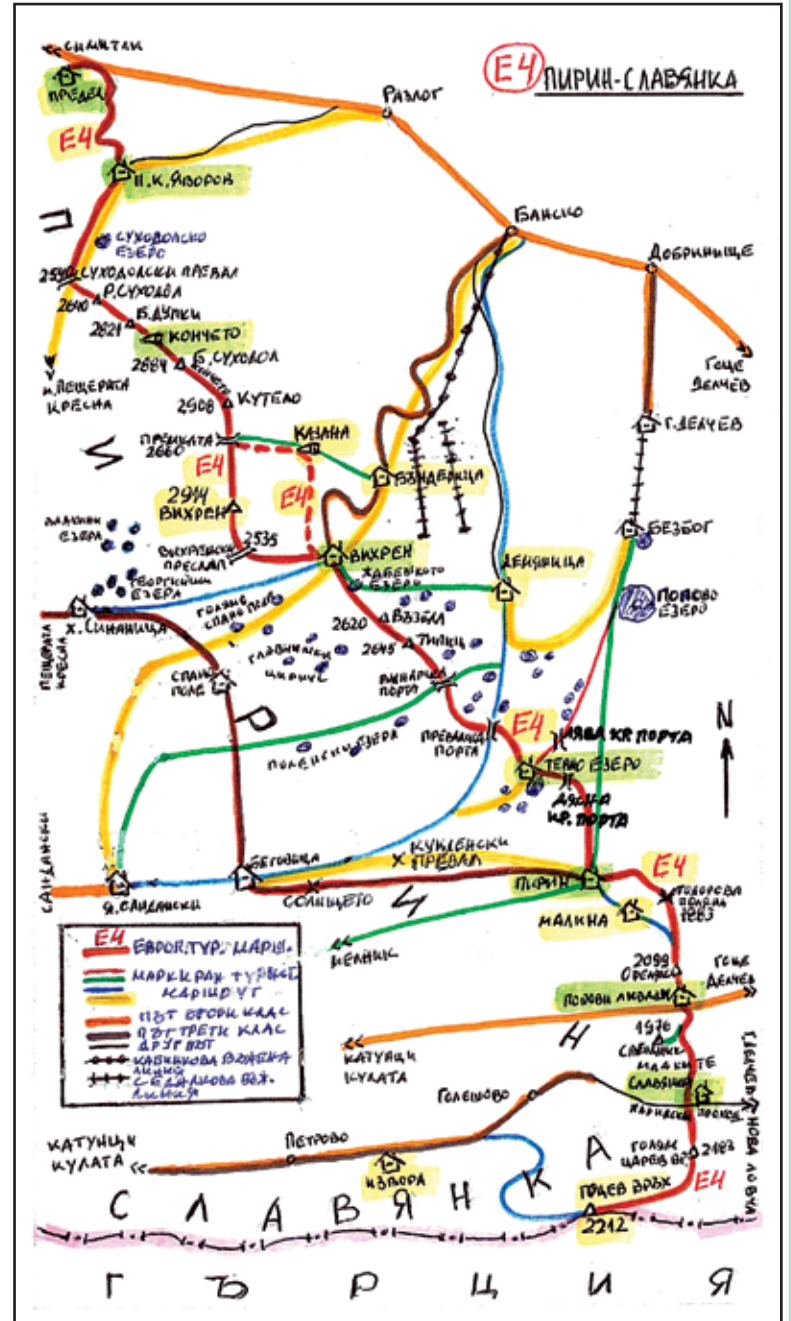
Вариант 2: Премката – Казаните – х. „Вихрен“

Препоръчва се в случаи на непредвидени обстоятелства.

От седловината Премката в източна посока се спуска маркира-

заслон „Тевно езеро“

хижа „Яворов“

изоставена постройка. След около 30 минути от пътя вдясно (изток) се отделя маркираната пътека (5.45 часа) и по нея след още 30 минути се достига хижа „Яворов“ (1740 м н.в., 70 легла, тел. 0896688414, 0896688413) – 6.15 часа от хижа „Предел“.

върховете Бански Суходол и Кутело II с дължина около 400 метра. Надморската му височина в най-ниската му част е около 2810 м, а широчината му там достига до 50 см, поради което то е трудно за преминаване. Североизточните му склонове са почти отвесни с

връх „Вихрен“

на (зелен и червен цвят) пътека до заслон „Казана“ (2450 м н.в.). На около 150 м след него двете маркировки се разделят (зелената на изток за х. „Бъндерица“, червената на юг за х. „Вихрен“). Следва се червената маркировка, която траверсира източния склон на вр. Вихрен, пресича билото на Джамджиевия ръб, спуска се през местността Валого, съединява се с пътеката, която слиза от Вихренски преслап, и достига хижа „Вихрен“ (2.50 часа от Премката и общо 8.20 часа от хижа „Яворов“).

Хижа „Вихрен“ – заслон „Тевно езеро“ – хижа „Пирин“ (хижа „Трите реки“) – 9 часа

От хижа „Вихрен“ за заслон „Тевно езеро“ се тръгва през мостчето над реката, непосредствено зад хижата, и покрай езерото Окоето се стига до местността Равнако (20 минути). Продължава се на юг през скални пасажи и клек, преодоляват се няколко циркусни прага и се достига Жабешкото езеро (1.30 часа). От южния му край на изток се отделя маркирана пътека (зелен цвят) за хижа „Демяница“, а пътеката за Тевно езеро (червена лентова маркировка) продължава на югоизток край брега на Дългото Бъндеришко езеро. Следва стръмно изкачване през скален блокаж до малко циркусно стъпало с три пресъхващи езера, а след тях по стръмен улей се излиза на главното било при Главнишка (Башлийска) порта (2.30 часа). Пътеката подсича връх Възела, от който на север се отделя вну-

хижа „Вихрен“

шителното странично Тодорино било, доближава главното било, преодолява безименен връх и стига до подножието на връх Малък Типиц (3.10 часа). За около 50 минути се достига връх Голямата Страна (4.25 часа), а от него се слиза стръмно до Винарска (Чаирска) порта (5.00 часа). През нея минава пътеката (зелена маркировка) от х. „Демяница“ за х. „Яне Сандански“. След още 35 минути от Чаирска порта се достига Мозговишка порта (5.35 часа). Тук от север се изкачва маркираната със син цвят пътека от х. „Демяница“ за х. „Беговица“/„Каменница“. Трасето на Е4 за „Тевно езеро“ подсича склоновете на Превалски чукар, слиза на южния бряг на езерото и след около 40 минути от Мозговишка порта достига заслон „Тевно езеро“ (2527 м н.в., 80 места, тел. 0884863635) – 6.15 часа от х. „Вихрен“.

БЪЛГАРСКИ УЧАСТЪК: ВИТОША – ВЕРИЛА – РИЛА – ПИРИН – СЛАВЯНКА

▶▶ от стр. 6

От заслон „Тевно езеро“ за хижа „Пирин“ се тръгва на юго-изток по червената лентова маркировка, изкачва се **превалът Дясна Кралевдворска порта (40 минути)** и след много стръмно спускане през каменен сипей и тесен кулоар се преминава над Митрево езеро. Постепенно се навлиза в **Железничкия (Демиркапийски) циркус** и след **около 50 минути** трасето на Е4 се събира с маркираната пътека (зелен цвят) за хижа „Безбог“ – хижа „Пирин“ **(1.30 часа)**. Върви се неотлъчно по долината на реката на юг и след около 1 час се достига местността **Комитски чарк (2.30 часа)**. Оттук на изток продължава трасето на Е4 за местността Тодорова поляна и хижа „Попови ливади“, а право на юг за още 15 минути се достига хижа „Пирин“ **(1616 м н.в., 78 места, тел. 0746/81747, 0885502810) - 2.45 часа** от заслон „Тевно езеро“, общо 9 часа от х. „Вихрен“. На около 100 метра западно от х. „Пирин“ се намира обновената хижа „Трите реки“ с капацитет 15 легла, заведение за хранене, тел. 0899441494.

Хижа „Пирин“ – м. Тодорова поляна – хижа „Попови ливади“ (8 часа)

От хижа „Пирин“ за хижа „Попови ливади“ се тръгва в обратна посока за заслон „Тевно езеро“ до местността Комитски чарк (20 минути). От там се продължава на юг по червената маркировка в посока местността Тодорова поляна. Пътеката следва извивките на релефа и след около 1.30 часа достига **разклона за хижа „Малина“**, маркиран със синя лентова маркировка **(2 часа)**. Оттук планинската пътека минава в широк гор-

хижа „Славянка“

ски път, по който след около час се достига обширната **Тодорова поляна (общо 3 часа)**. Тя представлява естествена връзка между Северен и Среден Пирин. Тук има чешма с питейна вода. Пътеката в общи линии следи главното било, траверсира от север връх Мурата и излиза на билната поляна **Суватя (Водопад)**, **където има чешма с големи корита (общо 4 часа)**. На поляната има новоизграден заслон (1738 м н.в.), оборудван с нарове, пейки и маси, които дават възможност за краткотраен подслон на туристи. Тук излиза синя маркировка от хижа „Малина“. Пътеката продължава на юг по билото, като прекосява седловината **Войнишки колиби при маркировъчен стълб № 42 (4.20 часа)**, а след нея – **Чемерикова поляна (стълбове № 45 и 46)**, подсича от запад вр. Сеното и слиза на **седловината в северното подножие на първенеца на Среден Пирин – вр. Ореляк (5 часа)**. От седловината пътеката набيرا височина, достига малка скалиста премка, а от нея се спуска до заравнената карстова **местност Добро поле (5.40 часа)**. След около 1 км. се стъпва на пътя от Попови ливади за връх Ореляк, върви се по него, а по-надолу се достигат няколко трафопоста, където има **разклон (6.10 часа)**. Добре маркираната пътека продължава надолу под

Хижа „Попови ливади“ – хижа „Славянка“ (6 часа)

От хижа „Попови ливади“ за хижа „Славянка“ се тръгва в посока изток-югоизток по главното шосе за Гоце Делчев. След около 150 метра се завива надясно през просека на електропровод и по асфалтов път се достига **местност с почивни станции и вили (25 минути)**. Продължава се в южна посока по почвен път

хижа „Попови ливади“

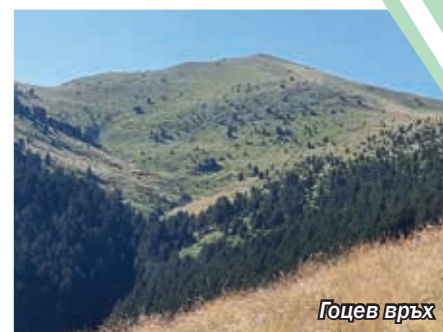
и за около 40 минути се достигат **чешма и заслон „Дългият чучур“ (1.05 часа)**. Продължава се на юг и през стара смърчова гора достигат поляните на **местността Млаки със заслон и чешма (2 часа)**. По-нататък маркировката заобикаля от изток връх Муторок, през обширна поляна в местността Койнаре минава западно от връх Гергьов гроб и с две серпентини слиза на билната поляна **Джамията (2.40 часа)**. Тръгва се по черния път наляво, достига се разклон и се продължава по най-лявото отклонение нагоре (югоизток). Пътят навлиза в букова гора, подсичат се западните склонове на връх Свети Петър (на южния му склон има параклис) и след два завоя се достига **чешма (3.35 часа)**. След около 300 метра се достига разклон на пътища, върви се по левия път и се достига **ловен заслон (4 часа)**. Продължава се по билния път на юг със стръм-

но спускане до Парилската седловина и камионния път от с. Голешово за с. Парил. Слиза се вляво (на изток) по чакълирания път, който идва от с. Парил, и след около 1 км. (15 минути) се достига хижа „Славянка“ **(1021 м н.в., две сгради с общо 66 легла, тел. 0882966485, 0882966484, 0882966221) – 6 часа** от х. „Попови ливади“.

Хижа „Славянка“ – Гоцев връх – хижа „Извора“ (8 часа)

За Гоцев връх се тръгва на запад по камионния път от с. Парил за с. Голешово, който минава над хижата и за 20 минути излиза на Парилската седловина. Пътеката започва да се изкачва в южна посока зад ловна хижа, преминава през малка поляна и навлиза в стара широколистна гора. На около 200 метра след началото на гората има каптаж с чешма – последната питейна вода по пътеката за заслон „Ливада“. С много серпентини през буковата гора се достига седловината **билна поляна Вапата (1 час)**. След нея пътеката плавно подсича връх Койнар, набира височина през стара мурова гора и през малка поляна извежда на голяма седловина над

внушителната **карстова пропаст Хамбаров дол (1.30 часа)**. Пътеката отново навлиза в гората с много завой, набира височина и на широки серпентини изкачва обзорния **Голям Царев връх (2183 м) – 2.40 часа**. При мъгла в този участък има опасност от изгубване. От върха пътеката продължава на юг-югоизток и след 15 минути излиза на държавната граница при **гранична пирамида 103 – 2.55 часа**. Продължава се на юг по самата гранична линия и през седло се излиза на Малък Царев връх (2087

Гоцев връх

м) при гранична пирамида 102. Все по граничната линия, след продължително спускане и отново изкачване се достига бетонната кота на **Гоцев връх (2212 м н.в.) – 3.40 часа** от х. „Славянка“. **Гоцев връх е крайната точка от българския участък на Европейския туристически маршрут Е4.**

От Гоцев връх за хижа „Извора“ се тръгва по синя лентова маркировка стръмно надолу в северозападна посока по тревист терен, достига се заравненост, а след нея се продължава по вкопаната в североизточния склон на връх Шабран пътека. Навлиза се в стара мурова гора и скоро се достига **малка седловина** с черен път, маркировъчен стълб и разклон **(4.40 часа)**. Оттук започва червена лентова маркировка също за хижа „Извора“, която е по-кратка, но по-стръмна. Продължава се по синята маркировка и след 5 минути се достига обширната **билна поляна Ливада (общо 4.55 часа** от х. „Славянка“) **с чешма и малка постройка, подходяща за краткотраен подслон**. От нея се тръгва по камионен път, който с няколко дълги серпентини слиза на **най-високата точка на асфалтовото шосе, което свързва селата Петрово и Голешово (7 часа)**. Продължава се наляво по шосето за с. Петрово и след няколко завоя (около 3 км.) се стига до разклона към сградите на хижа „Извора“ **(704 м н.в., 50 места,**

тел. 0882966372; 0899071830) – 8 часа от х. „Славянка“ и **4.20 часа** от Гоцев връх.

От хижа „Извора“ до с. Петрово (Община Сандански) има асфалтово шосе – 6 км.
Йордан ЙОРДАНОВ

хижа „Пирин“

Купена е забележителен скален феномен, разположен в живописния пролом Момина клисура на 17 км северно от град Гоце Делчев. Една огромна скала с размери около 20 метра височина и 25 метра ширина е сякаш легнала усомотено в старото корито на Места, а някога я е разделяла на два ръкава. Образуван се е своеобразен каменен остров, който примамвал не само с внушителните си размери, но и с интересната си форма, изваяна от природата. Наблюдателни туристи оприличават Купена с

грамадно животно с поглед на юг, легнало върху широка каменна основа. Други го оприличават на огромна кралимарковска обувка. На трети им изглежда като монах с поглед на изток, четвърти откриват в него контури на две големи човешки глави, опрели теме в теме.

Всъщност Купена е остатък от някогашна по-ярко изразена скална връзка между днешните Пирин и Родопи. В течение на хиляди години Места е дълбала от телата на двете планини – в някои периоди по-интензивно, поради издигане на планинските

ПРИРОДНА ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ „КУПЕНА“

части. Така се оформил Моминоклисурският пролом. Купена е устоял на яростните вълни на Места и е остатък от скалната преграда на реката по пътя ѝ към Егейско (Бяло) море.

За това скално чудо местното население е съхранило интересни легенди. Една от тях разказва, че Купена е част от трупа на славянския езически бог Перун. „Този бог на мълниците и бурите, който се подвизавал в района на Папазгьол в Пирин, решил един ден да се окъпе във водите на Места. За да не го забележат хората, заповядал да се извие буря, придружена с пороеен дъжд. Това довело до внезапно прииждане на реката. Бог Перун не можал да излезе от нея и бил заринал до раменете с камъни и пясък. Обърнал се на изток за помощ от Слънцето, но напразно, буреносният облак попречил да го чуят.

Според друга легенда при нахлуването на османските поробители в този край Купена предста-

вявал две големи съседни купи със слама и жито, добити с тежък труд от местните хора. Алчните нашественици посегнали да присвоят народното имане, но в този миг купите се вкаменили.

Идването до Купена може да съчетае с опознаване и на други близки до него скални забележителности, като Кулата, Светицата, Крокодилите и историческата местност Момина кула. Тук може да задоволят страстите си

и риболовците, като хвърлят въдица не само във водите на Места, но и в близките ѝ прийоци Каменица и Костена.

През 1976 г. със заповед на тогавашното Министерство на горите и опазване на природната среда Купена бе обявен за природна забележителност и е под закрила на Закона за защита на природата.

ТЕКСТ И СНИМКИ:
Атанас ПАНЧЕЛИЕВ

БОГАТСТВОТА НА КОЗНИЦА

КОЗНИЦА

Старопланинският дял Козница се издига в централната част на Западна Стара планина, на територията на Област Монтана и Софийска област, между Петроханския проход (1440 м) и Дружевската седловина (845 м). На запад Петроханският проход и долината на р. Бързия я отделят от Берковска планина. На север стръмните склонове на Козница достигат обширното Бързийско-Ботунско понижение, а на североизток граничи с Врачанска планина, по долината на Бяла река (приток на Ботуня) и Дружевския проход. На изток р.

скален венец в долината на р. Пробойница

Искър я разделя от Голема планина.

Пет от реките, които извираят от южните склонове на Козница, достигат до северните карстови склонове на Понор планина, забавят своя ход и меандрират на стотици метри, за да пропаднат в бездънни губилища. Така между южните склонове на Козница и северните карстови склонове на Понор са се образували неописуемо красиви слепи долини. Според предание дори Луната забавя своя ход, за да се полюбува на тези великолепно долини, които размиват границата между двете планини.

На изток от местността „Червена локва“ започва известният Дяволски проход (Врелата), изворната област на Пробойница – единствена река, която извира от южните склонове на Козница, чиито води достигат река Искър. По нейната долина минава югоизточният вододел между Козница и Понор. Първенец на планината е връх Тодорини кукли (1785 м).

Името на планината произлиза от старинната българска дума „козница“, която се среща в царските грамоти от XIII-XIV в., със значение „козе пасище, козяк“.

Места за нощувки в планината предлагат хижа „Пробойница“ (тел. 0899853483), старинният Клисурски манастир „Св. св. Кирил и Методий“ и къщи за гости в района. По-важни изходни пунктове за пешеходен туризъм в планината са Вършец, Гара Лакатник, проходът Петрохан и Клисурският манастир „Св. св. Кирил и Методий“.

Гара Лакатник се намира на 18 км северно от Своге, върху десния бряг на р.

Лакатнишки скали

Искър. Има много добра шосейна и жп връзка със София и Своге.

Лакатнишкият карстов район е един от най-красивите в Искърския пролом, а Лакатнишките скали – синоним на величественост и великолепието, са обявени за защитена природна местност.

Районът е обитаван от времето на палеолита. В пещера Свинската дупка са открити мустерски материали, а останки от енеолита – в много от околните пещери. Най-интересната находка е сребърна фибула от желязната епоха.

В древността отук са минавали няколко пътя, които е трябвало да бъдат охранявани. За това говорят останките от градища и стражеви кули, някои от които впоследствие стават центрове на по-големи селища. Така са възникнали селата Дружево, Миланово, Лакатник, Губислав и др. Най-голямото градище е било разположено по скалистите участъци недалеч от с. Дружево. На юг от селото, по билото на Тънки рид (между десните притоци на

хижа „Пробойница“

р. Петринска – Братанов и Самотворски дол), са открити останки от древни постройки и античен некропол.

На Лакатнишките скали прави първите си стъпки родният алпинизъм. През 1938 г. под горния скален корниз е построен уникалният планински заслон „Орлово гнездо“, ползван и до днес от алпинисти.

По долините на реките Искър, Пробойница, Петринска (и нейните притоци) природата е създала множество пещери. Най-голяма и известна е пещерата Темната дупка (четвърта по дължина от проучените български пещери). Отляво на огромния ѝ вход, зад полуразрушена зидария, се крие друга пещера – Зиданка (дълга 235 м). Под нея е известният карстов извор Житолуб (наричан така заради стара воденица, задвижвана от водите на извора). На 15-тина минути ход над Темната дупка е Ръжишката пещера (по името на Ръжишката махала в с. Миланово). Известни са и т.нар. Козарски дупки (на десния бряг на р. Пробойница, преди водослива ѝ с р. Петринска).

По течението на р. Пробойница е разположен и пещерният комплекс Вражи дупки – над 180 малки пещерни отвори, издълбани от водите на реката. Според предание в тях са намерили подслон латинските рицари от IV кръстоносен поход. Днес на невероятно красивия скален венец, в който са моделирани причудливите Вражи дупки, идват хиляди

Лакатник

млади алпинисти, за да се катерят.

На стотина метра северно от Вражи дупки се намира Свинската дупка. Пещерата е разположена високо върху левия бряг на р. Петринска след вливането ѝ в Пробойница. Според местна легенда млад свинар тръгнал да търси изгубените си животни в пещерата... и ги намерил чак в галериите на Врачанската пещера Леденика.

Други забележителни пещери в Лакатнишкия район са Здравешка дупка, Китовата кула, Дръндарски пропасти, Башова яма и други в землището на с. Дружево.

Предложения за туристически маршрути:
Гара Лакатник – извор Житолуб – пещера Темната дупка – Ръжишка пещера – с. Миланово – с. Дружево – Дружевски пещери (4,30 – 5,00 ч.)

Гара Лакатник – р. Пробойница – махала Самотвор – Козарски пещери – пещери Вражи дупки и Свинската дупка – каньона на р. Петринска – скален феномен Мъжо (3 ч.).

Гара Лакатник – гр. Вършец (с автобус) – Клисурски манастир „Св. св. Кирил и Методий“ (3 ч.).

пещера „Свинска дупка“

Село Губислав е на 9 км западно от гара Лакатник, в долината на р. Пробойница. Според многобройните легенди старото име на реката – Прибойница, идва от множеството останки от крепостни зидове и бойници край стария римски път при изворната ѝ област, наричана Дяволския проход или Врелата.

Огромното стратегическо значение, което римляните са отдавали на Искърския пролом, дава основание да вярваме, че дълбокото корито на р. Прибойница е било завардено от солидна крепост. Разклонение на основния римски път през дефилето е водело към Враца. Край този оживен през античността път по двата бряга

пещера „Темната дупка“

на р. Пробойница днес са разхвърляни махалите на селото.

Легенда разказва, че името му произлиза от лютата битка между българите и рицарите на Балдуин в местността „Мършище“, която завършила безславно за неизвестния български полководец (губи слава).

Северозападно от днешната махала Губислав се издига едва очертаващото се на фона на високия рид възвишение Балдуен. Така се нарича и целият мощен рид по лявата страна на р. Пробойница.

пещерен комплекс „Вражи дупки“

На запад от с. Губислав се намира местността „Червена локва“, наричана от старите жители на селото и „Източната локва“. *Предание разказва, че много отдавна хайдушка чета шетала по билото на Козница. Вед-*

нъж, преследвани от голяма турска потера, хайдутите хвърлили в езерото торба с жълтици и се скрили в гъстите гори. Щом опасността отминала, комитите източили водата от езерото и прибрали имането. А после раздали парите на козарите и пастирите за бедните им събратя...

Хижа „Пробойница“ се намира на запад от с. Губислав, върху левия бряг на реката, в красива местност. Работи целогодишно и приютава стотиците туристи, които минава по европейския маршрут Е-3 (отсечка „Ком-Емине“). От хижата тръгва маркирана туристическа пътека за прохода Петрохан и връх Ком.

Предложение за туристически маршрут:
Гара Лакатник – с. Губислав – х. „Пробойница“ – Дяволски проход – Крушачки връх – връх „Тодорини кукли“ – проход Петрохан (част от Европейския маршрут Е-3, Ком-Емине) – 6,30 ч.

На север от главното Старопланинско било, между Дружевската седловина и Искърския пролом, се простира Врачанската планина, разположена в посока североизток – югоизток, дълга над 30 км и широка 20 км. Късите и дълбоки, врязани в планината долини на реките Лева, Черна и Златица я разделят на Беглички (югозападен), Базовски (източен) и Стрешерски (северозападен) дял. Най-обширен е Бегличкият дял, разположен между Дружевския проход и долините на реките Ботуня, Черна, Бела, Златица и Искър. Погледната откъм дълбокия Искърски пролом, тази част на планината е особено величествена (разликата във височината е над 1000 м). Освен най-високият Бегличка могила (1482 м) по-лични върхове са Пършевица (1427 м), Соколец (1373 м) и Остра могила (1332 м).

Базовският дял се простира на изток от долините на реките Лева и Златица и завършва на северозапад с почти отвесния скален откос Веждата над селата Челопек и Паволче. Най-висок е връх Бук (1394 м), но по-известен е Базова могила (1313 м). Обзорни върхове в тази част на планината са и Биволска могила (1263 м), Светогорски камък, Орловец и историческите Вола, Купена и Камарата – неми свидетели на подвига и гибелта на поета революционер Христо Ботев и неговите четници.

Най-малък е Стрешерският дял с едноименния връх Стрешеро (1215 м), отделен от Врачанското поле с долините на реките Лева и Черна. Други върхове са Тошина могила (1134 м), Биволарски връх, Генова могила, Ценов връх и др.

Под красивите скални венци на връх Касината (на 5 км северозападно от Враца) се намира старинният Бистрецьки манастир „Св. Иван Касинец“ („Св. Иван Пустини“), а под голия връх Голема локва (1126 м), в местността Мътница – манастирът „Св. Никола“.

Врачанската планина е известна с красивите си скални образувания и проучените над 500 пещери и пропасти. По-известни от тях са пещерите Леденика (благоустроена), Беляр, Пукоя, Яворец, Хайдушката, Ценова могила, Змейова дупка, Барките.

Климатът е умерено континентален. Сред животинския свят в планината има редки и изчезващи видове като жълтоклюна човка, мишелов, алпийски бързолет, сокол орко, скален орел и лешояд, включени в българската „Червена книга“. Релефът и почвените условия са благоприятни за развитието на много дървесни и тревни видове, някои от които са реликти. За защитата на тази уникална територия, на живописния карстов терен, на пещерната флора и фауна през 1983 г. е създаден резерватът „Врачански карст“ (1409 ха) в рамките на обособения по-късно природен парк „Врачански Балкан“.

Врачанската планина е увековечила ге-

хижа „Пършевица“

ЦА И ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

ВРАЧАНСКА ПЛАНИНА

роичния подвиг на безсмъртния национален герой Христо Ботев и неговата хайдушка чета, водила жестока битка с многоброен турски аскер и башибозук в местностите Йолковица и Камарата. Върх Вола (Околчица, 1048 м) остава символ в българската история като лобно място на прославения войвода и на всички български герои, паднали за национална свобода.

Във Врачанска планина се намират хижа „Пършевица“ (тел. 0878103870) и комплекс „Леденика“ (тел. 0888792279) до пещера Леденика. Планината е достъпна откъм Искърския пролом от спирките и жп гарите Лакатник, Оплетня, Елисейна, Черепиш и Лютиброд, но основен изходен пункт към нея е град Враца.

проход (3 ч.) и до с. Миланово (4 ч.). През двете села минава автобусна линия от Вършец до гара Лакатник. По асфалтовия път от х. „Пършевица“, покрай горския дом и хотела, се стига до комплекс „Леденика“ (3 км) и местността „Кравя“, в която има много почивни станции. Налавято от разклона, към края на дълбока увала, е входът на

ПЕЩЕРАТА ЛЕДЕНИКА

През 1927 г. землището (около 100 дка), в което се намира пещерата, е дарено от собственика му Християн Чомаков на туристическото дружество във Враца. Леденика е благоустроена през 1961 г. и е включена под № 16 в списъка на 100-те национални туристически обекта.

Предложение за туристически маршрут:
село Оплетня – Радов връх – връх „Остра могила“ – Кобилини стени – връх „Бегличка могила“ – х. „Пършевица“ (3,30 ч.) – м. Кравя – Разклона – комплекс „Леденика“ – пещера Леденика (още 1,40 ч.).

Гара Черепиш е разположена на десния бряг на Искър, на 11 км югозападно от град Мездра, с който има добра автобусна връзка. Черепишкият карстов район съперничи по красотата на Лъкатишкия. Северната му половина е разположена във Врачанска планина (по левия бряг на р. Искър), а южната – в Ржана планина.

Известните Черепишки скали се намират на север от гарата. Неповторимите по форма и размери скални венци, кули и отвесни формации завършват спускащия се към Искъра планински склон Буката. След гара Черепиш реката прави голям и изключително красив меандър, наподобяващ гръцката буква омега. В центъра му е карстовата тераса Заград с обгледния връх Кулин камък (550 м) и руините на старата римска крепост.

В дъното на северния карстов район е обраслият с гори Рашов дол, а последните спусъци на Врачанска планина са след скалния феномен Ритлите. След с. Лютиброд река Искър изоставя Старопланинската верига и навлиза в пределите на Предбалкана.

Подземните води са сътворили в планинския масив истинско богатство от 87 пещери и пропасти с прилежащите им зали и галерии с различна форма и големина. По-известни са Езерото, Камината, Сухата, Очилярката, Топлица, Проходната, Двуходовата, Шугавата, Дупница, Търсавица, Серпионовата. Според предание към края на XVIII век в Серпионовата пещера, преследван от турците, се е укривал Софроний Врачански.

Красотата на Черепиш е описана за пръв път от известния унгарски учен и пътешественик Феликс Каниц. По-късно, очарован от великолепието на района, Алеко Константинов го е обезсмъртил в пътеписа си „В Българска Швейцария“.

Предложение за туристически маршрут:
Гара Черепиш – пещерите Сухата и Камината, пещерите в Ключни дол – м. Заград – вр. Кулин камък и обратно (3,30-4, 00 ч.).

По асфалтовия път от гара Черепиш (на север, към Мездра) се преминава последователно през първия и втория шосеен тунел, после се слиза към брега на р. Искър.

Входът на Сухата пещера е на десетина метра по десния бряг на реката, а широкият отвор на Камината е

на нивото на заливната тераса. Останалите пещери са в Ключни дол, който се достига на север по шосето и преди третия тунел; по склона през жп моста се преминава на левия бряг на реката. Ключни дол е безводна скална клисура, обградена със скални венци. Пещерите Очилярката и Проходната са на десния му склон, а Двуходовата и Серпионовата – в самия край на дола. (Малко след входа на Серпионовата пещера има опасна 15-метрова, почти отвесна пропасть.)

От Ключни дол до Заград се стига за броени минути. Предполага се, че древната

скали при с. Лютиброд

крепост, чиито останки личат тук, е охранявала подстъпите от Софийското поле към средновековното българско селище Вратица край едноименния пролом (дн. Враца). За това говори и названието на местността (заградено срещу нашественици място).

Лютиброд – гарата и селото са на 9 км южно от Мездра. Селището е разположено по десния бряг на р. Искър, над гарата. Срещу него се намира скалният феномен Ритлите. Върху широката скална тераса, под северната страна на Ритлите (на левия речен бряг), са руините на антична крепост, приютявала в двете си крила защитен гарнизон, и средновековното българско селище Коритенград. Тук личат основите и на трикорабна късноантична базилика, на средновековна българска черква и крепостен зид от същата епоха. Сред развалините на базиликата са запазени няколко каменни колони с основи и капители.

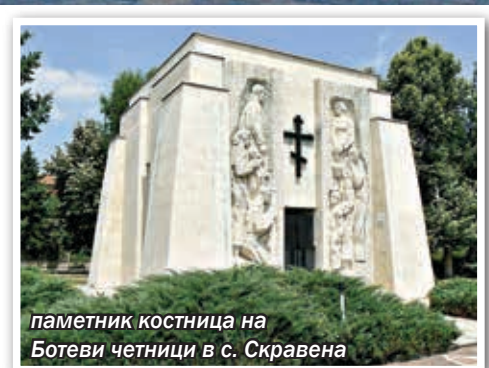
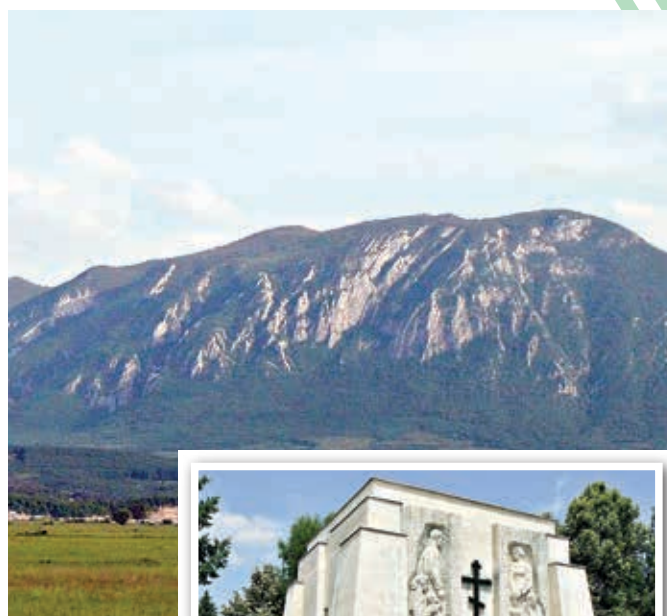
През средновековието близо до селото е минавал старият кервански път от Видин, Лом и Враца за Златица и Цариград. Предполага се, че името Лютиброд е свързано с многото жертви, давани от жителите на селото при преминаването през буйните води на река Искър. Край Лютиброд има няколко забележителности, които не трябва да се пропускат.

РИТЛИТЕ

Тази природна забележителност представлява пластове от северното бедро на Берковската антиклинала, състоящи се от слоеве пясъчници и мергели. Варовиковите пясъчници останали да стърчат като „гигантски ритли на каруци“, които впечатляват с височина от 50 до 60 м и дължина от няколкостотин метра. Ритлите са три варовикови отвесни стени, най-голямата от които в основата е широка 6,5 м, а най-тънката – 2,5 м. Продължават и по десния бряг на Искъра, но макар и по-дълги, не са така ярко изразени.

Ритлите

паметник костница на Ботеви четници в с. Скравена

РУИНИТЕ НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ КОРИТЕНГРАД

Преди векове римляните първи оценили стратегическото значение и природните дадености на този край и построили крепост с военен гарнизон. Бележитият унгарски учен Феликс Каниц (1829 – 1904), възхитен от видяното, описал впечатленията си в книгата „Дунавска България и Балканът“: „Изкусни във всичко, римляните и тук не закъснели да използват природните особености на местността. Чрез солидни постройки те затворили от двете страни образувания от скалите коридор, като го превърнали в як боен пост, снабден с два обширни двора, които са служили и за жилище на гарнизона“.

По-късно византийците, а след тях и българите, превърнали разрушената крепост в непревземаема твърдина. Край нея израснало средновековното българско селище Коритенград (Коринт град), който достигнал разцвета си през XII-XIV в. След завладяването на България от турците крепостта и процъфтяващото селище в най-тясната част на Искърското дефиле са унищожени.

МЕМОРИАЛНИЯТ КОМПЛЕКС „БАБА ИЛИЙЦА“

се намира досами реката, срещу жп гара Лютиброд. До скала с надпис „Път на Баба Илийца“ е закована музейна лодка с весло, подобни на тези, с които героинята на Иван Вазов от разказа „Една българка“ преминала буйната река по време на Априлска епопея от 1876 г.

МЕМОРИАЛНИЯТ КОМПЛЕКС „РАШОВ ДОЛ“ – ЕДНА БЪЛГАРСКА СВЕТИНЯ

Намира се след руините на Коритенград, по пътеката към нивото на реката. Тук, близо до параклиса – костница на обезглавените Ботеви четници, е поставена възпоменателна мраморна плоча. След разбиването на Ботевата чета на 21 май (2 юни по нов стил) 1876 г., дванадесет четници, предвождани от Георги Апостолов, са обградени в малка овчарска колиба в местността Рашов дол. Ботевите четници се бият самоотвержено. Заедно с тях намират смъртта си и две овчарчета от с. Лютиброд. Обезглавените им трупове били погребани от смелата лютибродчанка Мария Цоловска.

Историята с тленните останки на Ботевите четници не свършва дотук. Черепи на 10 Ботеви четници били откупени и съхранени от жители на подбалканското с. Скравена, където и днес се съхраняват в Паметника костница на Ботеви четници в с. Скравена.

Предложение за туристически маршрут:
с. Лютиброд – Ритлите – руините на Коритенград – костницата в Рашов дол и обратно (1,30 ч.).

Петър МУТАФОВ

комплекс „Леденика“

Село Оплетня. На жп гара Оплетня спират само пътнически влакове. Тя е разположена на десния бряг на р. Искър. До селото се стига от гарата по шосето на изток (в посока Мездра), при вливането на малката, но буйна р. Бяла в Искъра. Отстои на 10 км от гара Лакатник и на 28 км. от Своге по шосето София – Мездра. Високо над с. Оплетня се белеят отвесните зъбери на скалния венец Кобилини стени, върху чието северозападно било се издига връх Бегличка могила.

скални венци до село Оплетня

Село Оплетня е най-пряк изходен пункт към върха (3,30 ч.) и хижа „Пършевица“ (4,15 ч.). Туристическата пътека е добре маркирана, но на места трудно откриваема. Вие се с многобройни серпентини до Радов връх (674 м), продължава по стръмния Томановски рът и достига връх Остра могила (1332 м). Оттук се изкачва скалният венец Кобилини стени и връх Бегличка могила, от който следва стръмен спускане към хижа „Пършевица“. Хижата се намира на обширна поляна под връх Кръстанова могила, до който са прекарани въжена линия и ски влек. Срещу хижата има луксозен хотел ресторант. Дотук от Враца се стига по добре поддържан асфалтов път.

По маркираната туристическа пътека на югоизток от х. „Пършевица“ се отива до с. Дружево и Дружевски

изглед от ПП „Врачански Балкан“

ПЪРВИТЕ – СТОЯНКА ЗАНКОВА НА СЕДЕМХИЛЯДНИК, ЙОРДАНКА ДИМИТРОВА НА ОСЕМХИЛЯДНИК

Противно на очакванията първите българки, които тръгнаха към приоблачните висини, не бяха от Банско или от Самоков, а две представителки на равнинния Делиорман. Стоянка Занкова тръгна от Добрич и стигна до 7134-метровия пик Ленин, а Йорданка Димитрова – от малкото търговищко селце Вардун до 8201-метровия купол на Чо Ойю.

И БЪЛГАРКА СЪПИ НА СЕДЕМХИЛЯДНИК

На 13 август 1967 г. българският флаг се развя на връх над тъй дългоочакваните 7000 метра. Шест българки погледнаха света от 7134-метровите висини на пик Ленин. Две години след това още петима българки повтарят техния успех. Нещата потръгват и на 8 септември българският трикоълор е изнесен на тази височина и от първата българка – Стоянка Калинкова – Занкова, позната повече с прякора ЦУ. През 1970 г. алпинисти от алпийския клуб „Вертикал“ на Новосибирск организират самостоятелна експедиция за изкачването на тогавашния най-тачен в Съветския съюз пик Ленин. Гости на

съветските алпинисти по лични „приглашения“ бяха двама българки. Да, имаше едно време такова чудо, което направи възможно в алпиниадата да участват и Стоянка Занкова и Методи Савов.

За да се подготви за предстоящото трудно изпитание цялата група посещава предварително района на високопланинския възел Матча – Памир. Там в продължение на две седмици алпинистите изкачват редица върхове над пет хиляди метра. Получили добра аклиматизация, десетте новосибирци и двама българки заминават в подножието на пик Ленин. Тъй като не са включени в рамките на Международния ал-

пийски лагер, разположен на „Лукова поляна“, те излизат високо над лагера и в най-горната ѝ част изграждат свой базов лагер.

Времето във високата планина е доста променливо. Често превалява сняг, гъсти мъгли обвиват околните върхове, а силните ветрове са чести техни спътници. За двамата българки тези неща са почти непознати. Ето какво тогава е записала в дневника си самата Стоянка: „Все същият напор на силния вятър. Вървя така, че по възможност да изразходвам все по-малко сили. Памир иска да почувстваме седемхилядната му височина. Знаем, че след това по снежното плато ще оставим раниците си в бивака преди ата-

Стоянка Занкова

ката и така ще стъпим на неговия лоб“.

На 8 август Стоянка, Методи и десетина съветски алпинисти достигат върха. Двамата българки отбелязват третото българско изкачване на този именит връх, а Стоянка става първата българка алпинистка, стъпила на рекордната за родните алпинисти тогава височина от 7134 метра.

По време на активната си алпийска дейност Стоянка членува в алпийския клуб на дружество „Народна армия“, когато осъ-

ществява редица трудни изкачвания. Поради големите професионални и семейни ангажименти ЦУ рано „слезе“ от върховете на планините, с което навярно е останала почти непозната за днешното поколение. Но името ѝ завинаги ще остане на почит в летописа на българския алпинизъм. А приятелите ѝ от нейното поколение, които съвсем не бяха малко, я помнят със завладяващата ѝ усмивка и с очи и дух, отправени към висините.

БЪЛГАРКА СЪПИ И НА ОСЕМХИЛЯДНИК...

никакви проблеми, решават да продължат нагоре и да нощуват на 6600 м в палатката на руските си приятели. На следващия ден Данчето и Боби излизат на 7000 м н. в., където по маршрута има редица трудности – отвесен леден праг, средно трудни скални участъци, както и ледени полета. Същата вечер те се прибират в базовия лагер. Следват 3 почивни дни и съгласно приетия общ план за атака на върха руснаците тръгват на 26-ти, а българите – на 28-ми септември.

На 29 септември Данчето и Боби нощуват в лагер 1 (6600 м), а на 30-и в шурмовия лагер, който е изграден на 7150 м вместо предварителните планове на 7500 м. Решителният ден не само за двамата, но и за българския алпинизъм е 1 октомври. В този ден щеше да стане ясно дали България ще има първата си алпинистка, изкачила връх над 8000 метра. За този важен ден ми се иска да ви върна към думите на самата Йорданка Димитрова.

„Ставаме рано. За първи път денят е ясен и можем да се радваме на слънчевите лъчи, но от това не ни става по-топло. Температурата продължава да бъде много под нулата. Още в началото на пътя ни се появяват най-трудните и опасни участъци с наклон от 45-50 градуса. Един след друг следват синият лед, замръзналите скали, обилният нов сняг. След 3-часов уморителен ход излизаме до началото на лек, но много опасен кулоар, в който има спасителен въжен параван. След кулоара оставяме раниците си и нагоре продължаваме само с фотоапаратите, българския флаг и много знаменца на фирми и спонсори. Движим се бавно един след друг, въннуващо преминаваме заветната и за двама ни 8000-метровата граница, за която взаимно се поздравяваме.“

В „зоната на смъртта“ върхът ни поднася най-лесния си участък. На 8170 м започва върховото плато, но най-високата точка на върха, за наша изненада, се оказва в противоположния му – най-далечния. А това плато е дълго над 300 метра. Крачка, две, три, почивка. Крачка, две, три, почивка и най-после! Часът е 15! Датата 1 октомври 1991 година, двамата с Боби сме на 8201 метра, на самия връх Чо Ойю – нашият връх, шестият по

височина на планетата и петият изкачен седемхилядник от българки. Взаимно се поздравяваме за този наш успех. Щастливи сме! Радостта ни е голяма, тя няма граници.“

Моята любов към планината, моят устрем към трудното, към рисковете, година след година ме увелича да тръгна към върховете, и сега съм стъпила на моя първи осемхилядник. Станах първата българка, изкачила се на един от 14-те надоблачни гиганта. Сега стоя на 8201 метра. Бъркам в джоба на якето, където с много любов през цялото време на тази експедиция държах дадените ми любими играчки на дъщеря ми Гергана и сина ми Йордан. Грижливо ги скатавам на сигурно място на 8201 метра и тръгваме надолу. Надолу, с мисълта да се изкачваме отново нагоре и по-нагоре. Още тук с Боби решаваме да основем фондация, която наричаме „Световни осемхилядници“.

След този си успех и в изпълнение на програмата „Световни осемхилядници“ Данчето и Боби правят три неуспешни опита – през 1992 г. на вр. Манаслу (8163 м), през 1993 г. на вр. Шиша Пангма (8027 м) и през 1994 г. на вр. Кангчендзюнга (8586 м). Но от последния връх Данчето не се завърна... На 23 октомври 1994 г. при подхлъзване в границите на 8300 м тя загива. Остава завинаги по склоновете на третия по височина връх на планетата. Тогава ни напусна най-добрата българка алпинистка, добила и световна известност сред женския елит.

Днес и двете дами, за които разказахме, не са между нас. Но „щифетата“ бе предадена в добри ръце. В следващите години и по трите памирски седемхилядника тръгнаха десетки млади, силни, смели и амбициозни българки. Данчето събра в актив си 10 изкачвания на 4 седемхилядника, по този показател се нареди на пето място сред мъжете. Окичи се с престижното памирско звание „Снежен барс“. Пепина Станчева стъпи на 4 седемхилядника в една година, а Камелия Василева – на три. Географията на българските седемхиляднишки стигна до Сливен, Варна, Хасково, Плевен, София (СУ), Троян и редица още градове и селища. Мария Христова отиде до неизкачван дотогава от българки хималайски връх на 7126 метра, за да направи седми „български“ седемхилядник – Химлунг Химал. Петя Иванова стъпи и на китайския Мустаг Ата – най-високия „наш“ седемхилядник (7546 м).

С успех в близките години по памирските седемхилядници се сдобиха повече от 40 българки. Още толкова пробваха възможностите си да стигнат 7-хиляден връх, но по различни причини малко не им достигна.

А какво да кажем за Петя Колчева – първата българка, погледнала света от най-високата му точка – Еверест, като преди това стъпи и на Чо Ойю (8201 м). Тя не се задоволи с това. Продължи напред и нагоре и стана първата българка, носителка на престижната колекция на Седемте континентални първенци.

Силвия Аздреева пък ни учи, да си устрема си към висините. Като за загрявка се справи с красавец Ама Даблам. После като на шега „отскочи“ до Еверест и Лхотце, а накрая не я спря дори най-жестокият К2. Христина Йосифова не спря с Манаслу и изкачи първия връх на планетата от северна-

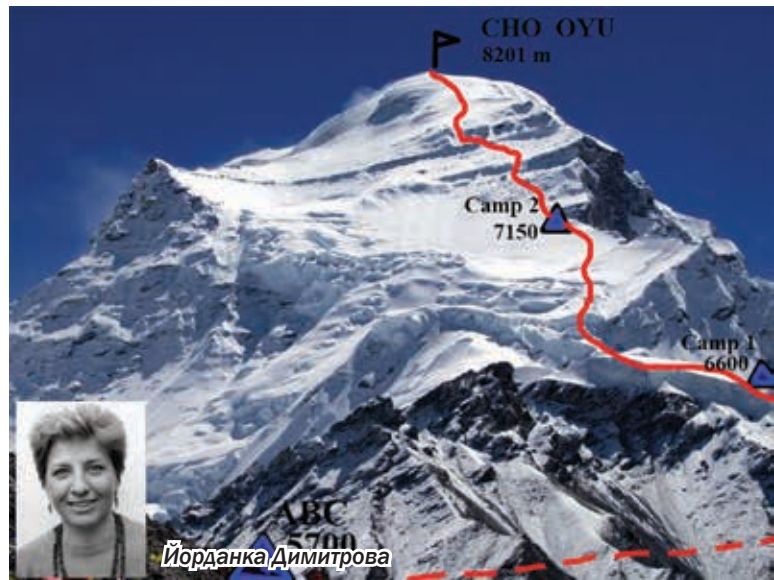

Мариета Георгиева

та му страна – Тибет. Е, няма как да не спомена и Мариета Георгиева. Тя не просто изкачи Еверест. Тя го запази и като „жокер“ за най-престижната колекция, защото в раницата си има и Южния полюс, остана ѝ само Северният, за да стане българка на „Трите полюса“. Нали знаете, че мнозина дадоха на Еверест значение като на „Трети полюс“.

Трябва да завършвам, а не ми се иска, защото мога да разказвам за много други такива дами. За жените в алпинизма, по повод най-светлия женски празник 8-и март, засега стига. Аз съм оптимист. Уверен съм, че и занапред дамите ще има с какво да ни зарадват, и то не само по снежно-ледените висини.

доц. Сандю БЕШЕВ

Йорданка Димитрова

На 3 октомври 1991 г. домашният ми телефон позвъня някак странно. Очаквах това позвъняване от няколко дни с голям интерес. То трябваше да ми донесе голяма и важна новина. Когато чух веселия глас на Данчето, преди още да ми е казала нещо, разбрах, че България има своята първа дама, стъпила на връх над осемте хиляди метра. Денят бе 1 октомври, 1991 г., върхът Чо Ойю (8201 м), а дамата бе Йорданка Димитрова.

Разпространих новината чрез БНР и вестник „Отечествен фронт“. На следващия ден всички ежедневници предадоха кратки съобщения за успешното изкачване. Подобробностите дойдоха малко по-късно, когато Данчето и партньорът ѝ се завърнаха в страната.

За есенния сезон на 1991 г. Вячеслав Скрипко от Русия е получил разрешение за организиране на експедиция до вр. Чо Ойю и чрез своя приятел Борислав Димитров отправя покана за участие в експедицията и на още няколко български алпинисти.

Липсата на достатъчни средства, най-вече във валута, обаче не дава възможност на всички желаещи да вземат участие в тази експедиция. След многобройни „почуквания“ на редица фирмени врати и позвънявания по телефони някои от фирмите откликват. Със събраните средства право на участие си осигуряват Йорданка от клуб „Кремиковци“ и Борислав от „Академик“. Въпреки че преди това Данчето имаше в актива си 10 изкачвания на 5 седемхилядника и заемаше четвърто място сред 207-те българки, изкачили се на върхове над 7-те хиляди ме-

тра, тя не намери място в нито една от националните ни експедиции. Борислав пък само бе загатнал за своите възможности във височинния алпинизъм. Ето че бе дошло времето и двамата да покажат своите възможности.

След традиционните лутания из Катманду за доуеждане на някои формалности, на 11 септември 1991 г. петчленният състав на съвместната руско-българска експедиция отлита за Лу-кла (2804 м), откъдето започва истинската част на експедицията. Още шест дни са необходими, за да се достигне базовият лагер на 5200 м.

На място тримата руснаци и двамата българки работят по свой план. Като разчитат на остатъчната си аклиматизация от предишни години както в Хималаите, така и от седемхилядници в Памир и Тянь-Шан, руските алпинисти започват работа по маршрута още на следващия ден, а Данчето и Боби остават два дни в лагера за почивка и аклиматизация.

Стартът им към върха започва на 23 септември и още същия ден без проблем те достигат 6300 м, където оставят своята палатка, предназначена само за склад. На тази височина те нямат

Петя Колчева

ПРИКЛЮЧЕНИЯ КРАЙ ГРАНИЦАТА С ТУРЦИЯ

Въпреки дъждовното време, на 21 февруари група туристи от ТД „Средногорец“ – Чирпан, между които две деца, потегли към град Одрин в южната ни съседка Турция. Прогнозите за обилни валежи през целия ден леко ни смуцаваха, но се надявахме да не се сбъднат съвсем.

След чакане на границата все пак достигнахме първата цел – Музея на здравето в началото на Одрин. Сградата му е построена от султан Баязид II в периода 1484 – 1488 г. като прекрасен дворец. При създаването му той е бил предназначен за болница, първоначално за лечение на всякакви заболявания. По-късно в нея започнали да приемат за ле-

чение хора с психични здравословни проблеми. И докато в Европа по онова време са смятали, че психичноболните са обсебени от Дявола и били отритвани от обществото, в тази болница ги лекували по нетрадиционни за времето методи – чрез ромон на вода, специално композирана лечебна музика и омайни аромати. В комплекса имало още джамия, библиотека, медицинско училище, стаи за демонстрация, аптека, лаборатория, музикално училище, кухня, столова, обществена баня, мелница, пекарна, работилница за свещи и др.

Експозициите на музея следват някогашното разпределение на болничното заведение и училището. Обширният двор е обикновен отвсякъде със стаи, в които с помощта на макети и снимки е илюстрирана историята на двореца, на действалата някога болница и на практикуваните в нея методи на лечение.

Следващата цел на пътуването бе джамията „Селимие“ – най-голямата гордост на Одрин. Тя е достъпна – всеки може да влезе в нея, независимо от изповядваното вероизповедание. Единственото условие е да се събвукат главите си с кърпи. Построена е през 1575 г. по проект на най-го-

лема, който я поддържа. Пролича неподправената му радост, че вижда сънародници. След като ни разказа накратко за храма, той ни показа в двора на църквата гроба отец Александър Чъкърк – последният постоянен български свещеник в нея. Изпрати ни с най-добри пожелания.

На излизане установихме, че дъждът е налял, но вятърът се е усилил и създаваше усещане за студ. Не ни оставаше нищо друго, освен да уважим и МОЛ-а в Одрин, а после да се настаним в хотела за нощувка.

Вторият ден от пътуването бе посветен на България. Този път времето бе благосклонно – яркото слънце обещаваще приятна разходка. В село Мезек групата се раздели на две. Първите поеха по маркирана пътека към близкия връх Шейновец. Макар и не особено труден, маршрутът доста измори групата заради калта и мокрия сняг. Буквално с последни сили и на инат се побрахме до целта, която заслужаваше тези усилия. Върхът е панорамен, на него има изграден паметник на загиналите 14 войници от 30-и Шейновски полк в първото сражение в Балканската война. На върха се издига телевизионна кула с височина над 100 метра, която се забелязва

отдалеч. След кратък обяд и снимки поехме обратно към селото, като този път предпочетохме да се върнем по асфалтовия път, който, макар и по-дълъг, се оказа добър избор.

Останалата част от групата посети Свиленград и Тракийската гробница в село Мезек – най-голямата и една от най-интересните и внушителни куполни гробници от микенски тип в Тракия.

Веселина ЙОВЧЕВА

ЗА МАРКИРОВАЧИТЕ ОТ ТД „ОРЛОВО ГНЕЗДО“

Маркировачите от ТД „Орлово гнездо“ са като един романтичен отломък от друго време. Те продължават своята работа в тишина и безмълвна анонимност, за да пазят памет и традиции не само в Казанлъшкия Балкан. Явяват се винаги на точното място, за да актуализират стара маркировка, сменят указателни табели, поставят нови. Отбелязват прецизно датата на поставяне. Така са сигурни, че поставяните от тях ориентировъчни материали са действащи отпреди 30 години. И по онова време, и сега те работят прецизно и качествено!

След пет неуспешни опита бяха поставени четири важни табели до Руски паметник на връх Шипка, които ориентират туристите, тръгнали към връх Бузлуджа, град Шипка или хижа „Узана“. За целта те пренесоха 15 килограма необходими материали, както и бор машина, резачка, стълба и др.

Под ръководството на Христо Ангелов, Стефан Колев, Димитър Димитров, Бончо Келчев и Стойно Стойнов бе осъвременена и маркировката на Царския завой.

Бъдете живи и здрави, скъпи маркировачи, защото в задъхания от комерсиалност днешен свят сте като светулки, които не допускат да чезне любовта към природата и хората. Защото стореното от вас ще пребъде в бъдното и за неродените днес!

Петранка РИЗОВА

НАЦИОНАЛНИЯТ ЖЕНСКИ ПОХОД СЕ ПРОВЕДЕ В РАЙОНА НА ШУМЕН

Тазгодишният, 66-ти поред, Национален туристически поход на жените, бе под надслов „Оттук започва България“. Състои се в района на Шумен в периода 28 февруари – 4 март. Негов организатор бе Българската федерация по туризъм с любезното домакинство на Община Шумен и ТД „Мадарски конник“ – Шумен и бе проведен в чест на 3-ти март и 148 години от Освобождението на България от османско иго, 8-ми март – Международния ден на жената и 53 години Българска федерация по туризъм.

В събитието участваха 130 жени на възраст от 9 до 90 години от цялата страна – София, Перник, Стара Загора, Димитровград, Бургас, Пловдив, Драгоман, Лакатник, Разград, Плевен, Мадан, Силистра, Русе, Панагюрище, Кърджали, Варна, Айтос, Костенец, Червен бряг, Кюстендил, Велинград, Ямбол, Сандански и Пазарджик. Петдневната програма бе наситена с посещения на много интересни забележителности.

Походът бе открит в Голямата базилика в Плиска с въстановка на НД „Традиция“ – Регионален клуб Шумен. Жените посетиха и други обекти в

Националния историко-археологически резерват „Плиска“. По-късно обядваха в хижа „Мадарски конник“ и разгледаха средновековния барелеф Мадарски конник.

След шестчасов пешеходен преход в следващия ден бяха посетени Осмарски скални манастири и Хан Крумски скални манастири. След обяд на хижа „Букаците“ туристките имаха време да разгледат забележителности на град Шумен.

На другия ден бе посетен Националният историко-археологически резерват и музей „Велики Преслав“ – Златната черква и Историческия музей. Последва пешеходен преход до манастир „Свети Пантелеймон“ в природен резерват „Патлейна“ в Драгоевска планина.

На националния празник 3 март туристките напяха преход до паметника 1300 години България в Шуменското плато. Вечерта те преминаха в празнично шествие до паметника на площад „Кристал“ в Шумен, където се присъединиха към честванията с празнична заря. Последният ден бе посветен на културно-историческия комплекс „Двор на кирилицата“ в Плиска.

ВИЖТЕ МЕАНДРИТЕ НА АРДА

са сред най-красивите природни забележителности в Родопите и предлагат впечатляващи панорамни гледки към извивките на реката.

Срещу меандрите се издига и древната крепост „Патмос“, която допълва историческата и природна стойност на района. С настъпването на пролетта мястото става още по-привлекателно – природата постепенно се събужда, хълмовете се раззеленяват, а мекото време привлича все повече посетители.

Очаква се през активния сезон интересът към района да нарасне, тъй като красивите меандри на река Арда край Ардино са сред предпочитаните дестинации за разходка, снимки и отпих сред природата.

Гюнер ШЮКРИ

ЕЛАТЕ НА ХИЖА „БОТЕВО“!

Хижа „Ботево“ се намира в гора до село Ново Ботево, община Добрич. По шосето от село Ново Ботево (2 км.) до нея има указателни табели. Тя е свързана по шосе с град Добрич (30 км.), Балчик (60 км.), Краенево (65 км.) и Варна (75 км.).

Хижата е електрифицирана, разполага с 24 легла, вътрешни санитарни възли, баня, външни санитарни възли, туристическа кухня на самообслужване, барбекю и детски кът.

Пешеходни маршрути до хижа „Ботево“:

- от жп спирка „Ботево“ - 0.30 – 0.40 часа по зелена маркировка
- от с. Дончево - 2.30 – 3.00 часа по червена маркировка
- от с. Стожер през манастир „Света Марина“ и жп спирка „Ботево“ 4.30 - 5.00 ч. по жълта маркировка
- От хижа „Ботево“ до Манастир „Св. Марина“ (Манастирът на добруджанци), възникнал в средата на XIX в. около левковит извор, може да се стигне по шосе (26 км.), както и по пешеходна пътека (жълт цвят) за около 2.30 часа.

Стопанин: ТД „Добротица“ – с. Ново Ботево, Община Добрич

За повече информация и резервации: тел. 0888120600

КРЕМИКОВСКИЯТ МАНАСТИР

ДУХОВЕН ЦЕНТЪР И МЯСТО ЗА ОТДИХ СРЕД ПРИРОДАТА

Кремиковският манастир „Свети Георги Победоносец“ е български православен манастир край София, известен със своите средновековни стенописи и културно-историческо значение. Той се намира на около 4 км. северно от квартал Кремиковци на София, в местността Градището в южните склонове на Софийска Стара планина. При ясно време от него има прекрасен изглед към Софийското поле, столицата, Витоша и Рила. Той е действащ женски манастир и е отворен за посетители през цялата година.

ВЪНШЕН ИЗГЛЕД И ВХОД

Обителта е основана през XIV век по време на Второто българско царство при цар Иван Александър, като част от Софийската Света гора. След османското нашествие е разрушен, но през 1493 г. софийският боярин Радивой го възстановява в памет на двете си починали от чума деца. Старата църква (католикон) „Свети Георги“ е обновявана през 1611 г., а през XVII век са изографисани северната, южната и западната стена на притвора. Стенописите на старата църква са сред най-значимите примери на българската средновековна живопис. Изобразяват сцени от живота на Свети Георги и други светци. Разлики в стила и похватите показват, че стенописите в

През 1497 г., по повод преосвещаването на възстановената и възобновена църква в Кремиковския манастир, Софийският митрополит Калевит поръчал изработването на Четвроевангелие, направено в Драгалевския манастир. Изписано е на ръка на църковно-славянски език с най-високо калиграфско майсторство. Обковано е със сребърни и златни листове.

Евангелието е подарено на Кремиковския манастир от митрополита и остава в историята като „Кремиковското Четвроевангелие“. То представлява изключителна историческа, културна и духовна ценност. Понастоящем се намира в Националния историко-архиологичен църковен музей в София.

Старата манастирска църква

манастирската магерница.

Зачестилите разбойнически нападения с цел ограбване на всичко, което е възможно, допринасят за тогизването на монасите. До този момент манастирът бил мъжки.

През 1885 г. по решение на Софийската митрополия манастирът е възстановен. В него са настанени монахини. Те били българки, прокудени от Малашевието в Македония след Берлинския мирен договор от 1878 г.

Кремиковският манастир, както и значителна част от другите в Софийския район, е бил съпричастен в борбата на българите за освобождение от османско иго. В уверение на това, на входа на манастира има плоча, която напомня на поколенията, че тук през м. юни 1876 г., след разгрома на Ботевата чета е намерил сигурно убежище вторият знаменосец в четата Димитър Стефанов – Казака.

Като най-ценна реликва в манастира са съхранявани мощи на загиналия за Христовата вяра на 10 февруари 1515 г. 18-годишен Георги Нови Софийски. Той бил канонизиран за светец. Една от големите Софийски улици носи неговото име – „Свети Георги Софийски“.

През 1952 г. монахините от Кремиковския манастир пренесли мощите с изкусно направения реликвиум в Драгалевския манастир, където те се намират и понастоящем.

Кремиковският манастир е изпълнявал важна роля в книжовния живот на българите през късното средновековие и Възраждането. Тук се подготвяли книжовници. Библиотеката на светата обител притежавала художествено изработени евангелия, ръкописни и печатни книги с религиозно съдържание, някои от които са имали и много важно историческо значение. Като скъпа реликва се е съхранявало евангелие от 1579 г., художествено изработено със златен обков.

Манастирът притежавал и други ценности. Като изключителни реликви били стари икони. На голяма любов и почит се радвала иконата на Свети Георги от 1667 г. Пазела се голяма икона на Свети Георги Софийски от 1826 г. Подобна била и иконата от онова време на Свети Харалампий. Имало и други икони, изнасяни за участия в литийни шествия. Притежание на манастира била и руската икона „Света Богородица Феодоровская“, направена по поръчка на великия княз Александър.

По време на съветската окупация старата църква е ползвана за конюшня на Съветската армия. През петдесетте години на XX век в помещенията на манастира са настанени военни, които остават там в продължение на осемнадесет години. Нанесени са сериозни щети на уникалните стенописи на средновековната църква „Свети Георги“.

кладенецът

Новата църква „Покров Богородичен“ е построена между 1901 и 1907 г. за новите обитателки – монахини от Вардарска Македония. Тя е богато украсена с дърворезба и икони от майстори от Дебърската школа. В манастира се съхраняват и мощите на Све-

с пауни, кътове за отдиш и две заведение за хранене.

Дворното пространство от ранна пролет до късна есен е изпълнено с красиви цветя и цъфтящи храсти. Няколко високи иглолистни дървета, сред които и секвой, хвърлят дебела

стенописи на входа

ти Георги Софийски Нови, открити и пазени от местен овчар.

В периода 2020 – 2025 г. се изпълнява мащабен проект за реставрация и развитие на манастира като манастирски комплекс, включително изграждането на няколко обекта, финансиран със средства от фондовете на Европейския съюз на стойност около 10 милиона лева. Извършени са дейности по консервация и реставрация на стенописите на средновековна църква „Свети Георги“; изграждане на Северно манастирско крило, в което ще бъдат обособени интерактивни музеи и информационен център, посветени на Софийската Света гора; изградени са параклис и камбанария към новото Северно крило, манастирски работилници. Има и Канаския – манастирско магазинче, където се продават църковни изделия и биопродукти, произведени в манастирското стопанство, което е частично възстановено с овце, кози, крави и пчели. Има и животински кът

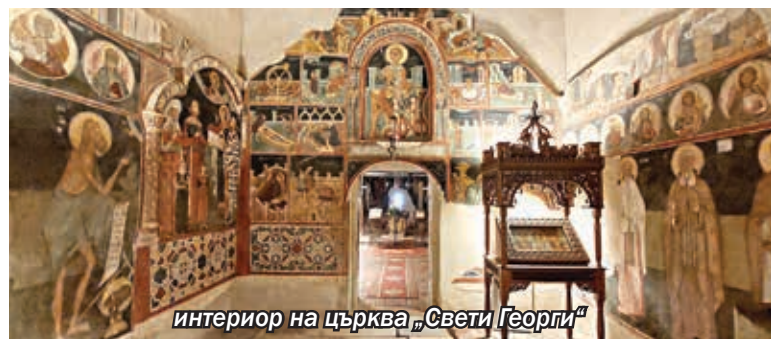
сянка и даряват прохлада през горещите летни дни. В западната част на двора има няколко големи дървени маси и пейки за сядане, почивка и закуска на поклонници и туристи.

Пред манастира има широк паркинг с чешма с добра вода за пиене.

Празникът на Кремиковския манастир е на Гергьовден – 6 май.

Районът около манастир „Свети Георги Победоносец“ е богат на исторически и природни забележителности, с възможности за туризъм и разходки сред природата (манастири, Локорските водопади, туристически маршрути).

До Кремиковския манастир може да се отиде с обществен транспорт: автобус № 117, който тръгва от автостанция „Изток“ в кв. „Сухата река“. В кв. „Кремиковци“ се слиза на автобусна спирка „Света Петка“. Разстоянието от автостанцията е 19 км. От автобусната спирка до манастира разстоянието е 3 км по автомобилен път.

интериор на църква „Свети Георги“

преддверието и тези в самата църква са правени от различни зографи и по различно време. Сред фреските изпъкват образите на архангел Михаил, Свети Свети Константин и Елена, светците-воини Прокопий, Теодор Стратилат и Теодор Тирон, както и моменти от живота на Богородица и на Свети Георги.

Като културен и духовен център манастирът е съхранявал Кремиковското евангелие от 1497 г., триптих с поменик от XVI век и дървен иконостас от XVII–XVIII век.

„Свети Георги“ през следващите периоди на няколко пъти била преустройвана и отново изографисвана. Има надписи, от които се научава, че това се е случвало с финансови средства на богати хора от Софийско през 1611 г., 1799 г. и 1803 г. Благодарение на финансови дарения светата обител се оформя като финансово най-заможна, придобива различни имоти и подпомага финансово изграждането и укрепването на нови манастири в Софийския регион. През XIX век битовите сгради са обновени. Построена е

старата църква с чешмата

външен изглед на църква „Покров Богородичен“

ЭКСПЕДИЦИЯ „АКОНКАГУА, АНДИ, АРЖЕНТИНА – НА ПОКРИВА НА ЮЖНА АМЕРИКА“

Вдъхновени от примера и в памет на незабравимия ни колега и приятел д-р Атанас Скатов (първият българин, успял да завърши проекта „Седемте континентални първенеца“), нашето туристическо дружество „Владислав Варненчик“ – Варна организира експедиция до връх Аконкагуа (6962 м) – най-високият в Южна Америка. Тя започна на 20 януари и завърши на 25 февруари тази година. Вече бяхме натрупали опит и умения във високи и студени планини. През последните години имаме в актива си успешни изкачвания на Ухуру (Килиманджаро, Африка) и Елбрус (Кавказ, Европа).

Сборната група от осем планинари се състоеше от четири души от Варна, трима от Пловдив и един от София с ръководител секретаря на ТД „Владислав Варненчик“ Върбан Петков. Подготовката започнахме преди няколко месеци. Необходимо беше да си набавим високопланинска екипировка. Ще спомена само някои задължителни неща: трислонни обувки, пухено дебело яке, зимно термо бельо, водно и ветрозащитен панталон с мембрана, дебели зимни ръкавици – лапи, глетчерови очила, шлем, спален чувал с комфорт – 30, алпийски котки, дуфел сак (120 л) и др. Не забравихме и нашите символи: националния флаг, знамената на БТС и ТД „Владислав Варненчик“ и флага на град Варна. Благодарим за подкрепата от БТС и Къща

Пред нас се откриваше невероятна гледка към второто най-високо плато в света – Алтиплано. През цялото време успоредно се виждаше изоставената жп линия с призрачни полусрутени жп гари, напомнящи за времена, в които това е бил единственият възможен път в тези райони. Линията е била открита през 1910 г., а през 1986 г. е престанала да функционира. Прогресивното е, че успоредно на нея е направен асфалтов път, по който през три часа минават автобуси на фирмата „Андес Мар“ по маршрут от Мендоса до Сантяго – столицата на Чили.

Наслаждавахме се на красиви пейзажи на върхове със снежни шапки, на най-високия вулкан в света – Охос де Салвадо (6895 м н.в.), големи лозови масиви, река Мендоса и стигнахме до моста на инките. Там покрай нас минаваха гаучоси с магарета и мулета като от сцена на някой уестърн. Недалеч беше пунктът, откъдето керван с мулета

с със знамето на БТС

„Стара Македония“. Незаменима помощ при организиране на логистиката ни осигури фирмата „Фантастик Травел“ в лицето на Марта Василева, на която също благодарим. Готови бяхме за предизвикателствата. Маршрутът ни беше Варна – Истанбул (Турция) – Сао Пауло (Бразилия) – Сантяго (Чили) – Мендоса (Аржентина). Участниците се събрахме на летището в Истанбул. Поздравителен адрес с пожелание за високи постижения и нови преживявания от председателя на БТС Венцислав Венев повдигна приключенския ни дух преди дългия ни междуконтинентален полет.

Кацнахме в Мендоса – център на винопроизводството в Аржентина и една от световните столици на виното. Красив град с много зеленина и акведукти в централната част, изградени отпреди шест века от инките. След нощувка в града потеглихме към Национален парк „Аконкагуа“.

Пътят към него бе впечатляващ – легендарният Транс Андина, който пресича Андите и свързва Чили с Аржентина.

на 3400 м н.в. В лагера имаше американци, аржентинци, китайци, руснаци, хървати и българи. Небето през нощта беше ясно, без светлинно замърсяване и пред нас се откри красива гледка с ярки звезди под южния кръст – невероятно.

На следващия ден закусихме

цветовете на южната стена на Аконкагуа

с художника Хуан Доура

в голяма тента, направихме си сутрешния тоалет с вода от река Мендоса и потеглихме към базовия лагер „Плаза де Мулас“ (4300 м) – последният остров на цивилизацията преди шурма на върха. Трасето беше с дължина 20 км. и денивелация 1000 м. По пътя постоянно се разминавахме с кервани с по 5 до 10 мулета, водени от един гаучо. През половин час минаваше хеликоптер, който изглеждаше като муха на фона на огромните планински масиви и така придобивахме реална представа за мащабите на планината. Пред очите ни се разкриваха впечатляващите цветове на скалите в масива – зелено, жълто, червено и кафяво, а малко преди „Плаза де Мулас“ – невероятната южна стена

на Аконкагуа – предизвикателство за най-добрите катерачи на планетата. След осемчасов преход пристигнахме в лагера уморени, но възхитени от гледките по трасето.

Третият ден на експедицията бе посветен на аклиматизация до планинско езеро на височина

4 600 м н.в., близо до изоставен двуетажен заслон. Следобеда имашме среща с изключително колоритния аржентински художник дон Хуан Доура, носител на рекорд на Гинес за галерия на най-висока надморска височина в света. Наименованието ѝ е „Наутилус“ – галерия на съвременното изкуство. Обещахме да го поканим в България да представи своите творби.

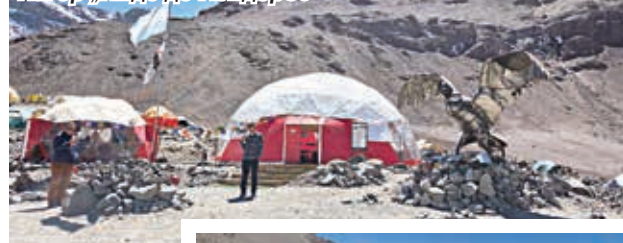
На четвъртия ден направихме аклиматизационен тур до лагер „Канада“ (5 100 м н.в.). Времето бе ясно и Аконкагуа ни се показа с цялата си прелест. Имашме усещането, че върхът е изключително близо, но това бе зрителизна измама. Слязохме към „Плаза де Мулас“. На следващия ден имашме почивка, а на шестия ден

ше силен, често насрещен вятър, със скорост 110 км./ч. При тези условия бе невъзможно да продължим. Бавно стигнахме до заслон „Индепенденция“ („Независимост“) на 6400 м н.в. Там водачите на групата прекратиха изкачването и наредиха връщане на долния лагер.

Благодарим на нашите организатори, че успяхме да се докоснем до Андите – тази сурова, мистична, тайнствена и могъща планина, втора по височина в света след Хималаите и най-високата в Южното и Западно-то полукълбо. Впечатли ни с високи и ниски температури и не ни допусна до първенеца си заради силен вятър. Но ни остави незабравими преживявания, зареди ни с адреналин,

очарова ни с царствената природа и тишина... Запознахме се с колоритни култура и бит, екзотични растения и

лагер „Нидо де Кондорес“

се качихме отново на лагер „Канада“. Метеорологичните условия ставаха все по-сурови. На седмия ден се качихме до лагер „Нидо де Кондорес“ („Гнездо на кондори“).

Планът за осмия ден бе да стигнем до лагер „Берлин“ (5900 м). Пътят към него е само камъни и сипеи – „лунален пейзаж“ с останали тук-таме преспи сняг. Над лагера се намира заслон „Берлин“ (5935 м), построен от немски алпинисти през 1998 г. На деветия ден пътеката от лагер „Колера“ нагоре бе доста стръмна, духа

такива, близки до нашата флора, наблюдавахме местни животински видове като ламы и алпаки.

По време на експедицията посетихме още интересни места. За тях ще ви разкажа в следващ брой на в. „Ехо“.

Върбан ПЕТКОВ – секретар на ТД „Владислав Варненчик“ и ръководител на експедицията

помощници мулета

обяд в тента

с вестник „Ехо“ в базовия лагер

резерват „Козя стена“

резерват „Стенето“

МАРШРУТИ И РЕЗЕРВАТИ В ТРОЯНСКИ БАЛКАН

ПАНОРАМНА ТУРИСТИЧЕСКА ЕКОПЪТЕКА

Национално изложение на художествените занаяти и изкуства, Орешак – м. Садината – Природонаучен музей и СОУ за планински водачи, с. Черни Осъм

Маршрутът започва от Националното изложение на художествените занаяти и изкуства – с. Орешак и се тръгва по пътя за вилната зона през смесена букова гора, по широк землист път, с плавено изкачване до местността „Кленето“. След около час излизаме на откритата поляна с прекрасна гледка към цялата долина на река Черни Осъм, която завършва на юг с планинската верига на Балкана.

Погледът обхожда най-високите върхове на Централен Балкан – Амбарица, Купена, Кръстците, Дюсчал, Жълтец, връх Ботев (Юмрукчал). Оттук пътят продължава към кулата – връхна точка на м. Садината (860 м. н.в.). Оттам като от птици поглед се раздиплат живописните гори на долината на Черни Осъм.

На изток се виждат местностите „Иван дял“, „Зли рът“ и „Прясла“, изпъстрени с безброй планински поляни. В дъното, на югоизток, в тъмнозелено се издига Здравченец, покрит с вековни букови гори.

На запад от долината на р. Черни Осъм са стръмни спускащите се гористи ридове на местностите „Високата могила“, „Глоговец“, „Папратливец“, „Расатила“, „Кошутина“ и „Конските извори“. Може да се видят, сгушени в китни приглушени долове, почти всички махали, прилежащи към с. Черни Осъм – Гориначево, Миленча, Стругът, Иваншница, Тумбево, Усойна, Лешкоприсое, Глушка, Нешковци, Стойновско, Жеравица, Кошутина и Бъзевото.

От това високо място се спускаме по стръмна горска пътека към с. Черни Осъм, скътан в долината, с долепените си една до друга къщи като низ от двете страни на реката. След 3-4 часа излетът ни завършва в двора на училището за планински водачи и Природонаучния музей,

ПАНОРАМЕН ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТ „КАПИНЧО“

ЖП прелез „Капинчо“ – Туристически дом „Никола Габърски“ – парк „Капинчо“ – минерална чешма – водопад Бръмбар скок – База по ориентиране – ЖП прелез „Капинчо“.

Продължителност: 1 час и

20 минути

Маршрутът започва от ЖП прелез „Капинчо“, който се намира на 5 минути пеша от площад „Възраждане“ (центъра на град Троян). Следва по асфалтов път в посока юг, докато се стигне до железен мост, по който трябва да преминете. Продължава се с изкачване по стъпала до туристически дом „Никола Габърски“. След него се стига до равното плато на парк „Капинчо“, където има беседка и множество пейки за отдих. Маршрутът продължава по асфалт до оградения двор на старата резиденция и оттам вдясно преминава по черен път през ливади до възвишени

водопад „Бръмбар скок“

с 525 м надморска височина. Оттам се открива просторна панорама гледка към алпийското планинско било на Козя стена и северните гористи склонове на Троянския балкан – подходящо място за отдих и снимки. Пътеката завива в посока североизток през смесена гора от бук, габър и дъб, докато стигне минералния извор и реката. Продължава по течението на реката по стар път, докато не се открие гледка към водопад Бръмбар скок – подходящо място за пикник и отдих. Маршрутът минава по левия бряг на реката, с кратко изкачване през дъбова гора и стига до старата база по туристическо ориентиране, където има изградена беседка. Продължава по асфалтов път и по стъпалата надолу стига отново до ЖП прелез „Капинчо“. Препоръчва се за този маршрут да вземете вода за пиене.

ТУРИСТИЧЕСКА ПЪТЕКА „ЖАЛНА“ – С. БАЛКАНЕЦ

На центъра на село Балканец има информационно табло с карта на маршрута. Минава се през цялото село в южна посока, като след около 2,5 км се стига до табела, начало на туристическата пътека. С леко изкачване и вляво по пътя се продължава до „Кралимарков мост“. След него може да се подкрепите със студена изворна вода. Качвате се на пътя, тръгвате вдясно по него. По двете му страни са построени дървени жилищни къщи. По пътя стигате до „Ловджийския пикник“.

Пътеката продължава по поречието на река Жална, която при пълноводие образува множество водни каскади. Бреговете ѝ са покрити с многовековна букова гора. При голям лъв завой на пътя е поставена указателна табела в дясна посока, която на-

сочва към стръмен склон. След изкачването му излизате на туристическо селище Беклемето.

Туристическият комплекс Беклемето се намира на 20 км югозападно от Троян, в подножието на планинското било, край шосето на Троянския проход, на 1320 м н. в.

През Беклемето минава туристическият маршрут Ком-Емине, част от европейския маршрут Е3, който свързва Атлантическия океан с Черно море. Високопланинският комплекс предлага чудесни условия за зимен туризъм: два ски-влека, три ски-писти с обща дължина около 2,3 км, ски-гардене

робии. Тук се намира най-добрата писта в България за ски-бягане и биатлон, която покрива европейските стандарти. Множество хотели, хижи и почивни домове осигуряват добри условия за почивка. Беклемето е изходна база за много туристически маршрути в Троянския Балкан.

От Беклемето пътеката е свър-

резерват „Стенето“

зана с римски път „Виа Траяна“, по който може след 2-3 часа ход на север да се върнете на изходна позиция в центъра на с. Балканец. Времето за преминаване на туристическа пътека „Жална“ от началната табела до Беклемето е 2 часа.

Обръщаме внимание, че екопътека „Жална“ попада в защитена зона BG0001493 „Централен Балкан – буфер“ за опазване на природни местообитания на дивата флора и фауна, обявена със Заповед № РД-272/31.03.2021 г. МОСВ. По трасето на екопътека „Жална“ е забранено движение на мотоциклети, ATV, UTV и бџитата.

РЕЗЕРВАТ „КОЗЯ СТЕНА“

„Козя стена“ е най-малкият резерват в Национален парк „Централен Балкан“ и обхваща площ от 904 хектара. Създаден е през 1987 г. с цел опазване на застрашения от изчезване еделвайс и на вековните буково-елови гори. Намира се в землището на троянското село Чифлик. Границата му се движи по северните склонове на връх Баба (1707 м) на запад до връх Ушите, продължава по билната част, снижава се най-ниско при х. „Хайдушка песен“, която остава извън северната му граница, и достига отново 1670 м при връх Козя стена.

Местността, в която се намира резерватът, е стръмна и трудно достъпна, но е невероятно красива. Скалите са разположени почти отвесно в горските площи или откритите пространства, а надморската височина варира между 1200 и 1600 м. Пресеченият релеф определя наличието на дълбоки речни корита и гъста речна мрежа с множество потоци, оформящи течението на двете основни реки тук – Камачарска и Рогачева (Бели Осъм).

Въпреки малката си площ „Козя стена“ впечатлява с огромни масиви от вековни букови и смесени елово-букови гори. В резервата са установени около 40 растителни вида, които присъстват в списъците на редките или застрашени от изчезване видове, сред които са еделвайс, българско червенодръжково и грациозно шапиче, кълбест сале, широколистна мишовка, рохелова каменоломка, старо-планинска теменуга, мечешко око, планински божур, ниско бясно дърво, мечо грозде, благоево

еделвайс

офика, ива, планински бряст, шестил, планински ясен, планински явор. Особено впечатляват столетните букови гори, които заемат около 80 % от горските масиви – отделни представители достигат възраст до 280-300 години и височина над 40 м.

Броят на установените видове птици е по-голям, отколкото във всички останали старопланински резервати. Освен за пойни птици като чинка, елов певец, кос, славей, поен дрозд, лъскавоглав синигер и орехче, резерватът е дом и за редки грабливи птици като малък и царски орел, сокол орко, врабчова кукумявка, уралска улулица.

Непристъпните каньони на р. Куманица и Сухата река (приток на Черни Осъм) са убежище на унищожената в почти цяла Европа кафява мечка. Разнообразието на фауната се допълва от вълци, видри, диви кози, интересни представители на влечугите и насекомите. Около 100 от срещаните се тук животни са включени в различни списъци на защитени животни.

Резерват „Стенето“ се отличава с изключителна красота и разнообразие на природни форми. Река Черни Осъм образува красива ждрело. Отвесните му скали в местностите Хайдушкото играло, Бивола, Станчов полугар и други достигат до 150 метра височина. Сред интересните обекти за посещение са пропащата пещера Райчова дупка (377 м дълбочина), пропащата Птичата дупка (91 м в най-дълбоката ѝ част), пещерата Куманица в м. Кози брод, която при валежи се пълни с вода и се превръща в най-дългата водна пещера в България (1656 м. проучена дължина); сводестата арка „Маркова дупка“, водопадите в Чернокожи и Конски дол и др.

БИОСФЕРЕН РЕЗЕРВАТ „СТЕНЕТО“

„Стенето“ е обявен за природен резерват през 1979 г. През годините многократно е променял своите граници, като понастоящем заема площ от 3 578 хектара и е един от най-големите в Национален парк

резерват „Козя стена“

Крали Маркова дупка

ЕКО-ЕТИКЕТ: КАК ДА ОСТАВИМ ПЛАНИНАТА ПО-ЧИСТА, ОТКОЛКОТО СМЕ Я НАМЕРИЛИ

Планината не е просто декор за нашите снимки или място за неделна разходка. За много хора тя е дом, история и препитание. За туристите, които идват тук, тя е бягство и вдъхновение. Но докато се възхищаваме на величествени върхове или се разхлаждаме край водопади, понякога забравяме, че присъствието ни оставя следа. Често чуваме фразата „природата ще се погрижи“. Да, природата има механизми за самочищение, но те не са предвидени за пластмаса, алуминий и стъкло. Когато оставим отпадък в гората, ние не просто загрозяваме гледката – ние променяме химическия състав на почвата и застрашаваме местната флора и фауна.

Време е да поговорим за планинарския етикет – не онзи, изписан на табели, а онзи, който носим в съзнанието си.

ПРАВИЛОТО НА „ПЪЛНАТА РАНИЦА“

Логиката е проста: ако си имал сили да качиш пълна бутилка с вода или консерва до билото, значи имаш сили да свалиш празната опаковка обратно в града. Планината няма сметосъбиращи камиони. Контейнерите пред хижите често преливат, а извозването им е трудно и скъпо. Най-големият жест, който можем да направим, е да приберем боклука си в раницата и да го изхвърлим

там, където има организирана система за отпадъци.

СКРИТИТЕ ОПАСНОСТИ: МОКРИ КЪРПИЧКИ И ФАСОВЕ

Мнозина вярват, че хартията се разгражда бързо. Това може и да е вярно за обикновената салфетка, но мокрите кърпички са направени от пластмасови нишки и остават в почвата с години. Същото важи и за фасовите – те не само загрозяват пътеката, но са и токсични за дребните горски обитатели, да не говорим за огромния риск от пожари през лятото.

„ПЛЮС ЕДНО“ – МИСИЯТА НА ИСТИНСКИЯ ПЛАНИНАР

Истинският еко-етикет не спира до това да не цапаш. Той отива по-далеч: вземи боклука, който някой друг е забравил. Ако всеки от нас вдигне само една пластмасова бутилка, която срещне по пътя си, пътеките сред природата ще изглеждат по съвсем различен начин. Това не е унижение, а въпрос на чест и обич към планината.

ТИШИНАТА Е ЧАСТ ОТ ПЕЙЗАЖА

Да оставиш планината чиста означава и да не я замърсяваш с шум. Силната музика плаши животните и пречи на останалите хора да чуят песента на птиците или шума на вятъра в буквите гори. Нека запазим децибелите за града, а тук да се научим да слушаме тишината.

ОРГАНИЧНИТЕ ОТПАДЪЦИ – МИТЪТ ЗА „ПОЛЕЗНОТО“ НАТОРЯВАНЕ

Много туристи вярват, че изхвърлянето на кора от банан, семки или огризка от ябълка е полезно, защото е „био“. Истината е по-различна. В условията на високата планина тези продукти се разграждат много по-бавно, отколкото в градината ни. Освен това, остатъците от храна, която не е естествена за региона (като тропически плодове), привличат диви животни към пътеките и ги учат на вредни навици, които нарушават техния инстинкт за оцеляване. Правилото е: нищо, което не е израснало на това място, не трябва да остава там.

БЪДИ ПРИМЕРА, КОЙТО ИСКАШ ДА ВИДИШ

Най-добрият начин да възпитаваме децата си в обич към природата не е чрез лекции, а чрез личен пример. Когато детето види как родителят му спира, за да вдигне захвърлена кутия от сок, то научава най-важния урок по родолюбие. Защото да обичаш България означава първо да се грижиш за нейната земя. Нека следващия път, когато изкачваме пътеката в планината или почиваме под сенките на вековните буки, си обеща-

ем: ще оставим само стъпки, ще вземем само снимки.

ЗАЩО ГО ПРАВИМ?

Планината не ни принадлежи – ние само я ползваме назаем от природата. Всеки път, когато оставим едно място по-чисто, отколкото сме го намерили, ние даваме шанс на природата да се възстанови и на следващия турист след нас да изпита същото въздействие, което сме изпитали ние.

Следващият път, когато стегнете раницата за излет или разходка сред природата, сложете в нея и една празна торбичка за отпадъци. Тя не тежи, но тежестта на жеста е огромна.

„МАЛКИЯТ КОМПЛЕКТ НА ЕКО-ТУРИСТА“

- ✓ Торбичка за многократна употреба: винаги в странична джоб на раницата за събиране на собствените (и чуждите) отпадъци.
- ✓ Метална бутилка (манерка): спестява десетки пластмасови бутилки годишно.
- ✓ Пепелник за джоб: ако сте пушач, малка метална кутийка ще предотврати изхвърлянето на фасове и риска от пожар.

Галина БОНЧЕВА

КОЛКО ДЪЛГО ПЛАНИНАТА ПОМНИ НАШИТЕ ГРЕШКИ?

Отпадък	Време за разграждане
Хартиена салфетка	2 – 4 седмици
Огриска от ябълка/банан	2 – 6 месеца (в планината е по-бавно!)
Угарка от цигара (фас)	1 – 5 години
Найлонова торбичка	10 – 20 години
Кенче от бира/напитка	80 – 100 години
Пластмасова бутилка	450 години
Стъклена бутилка	никога (над 1 милион години)

ВОДОПАД НА СЪТВОРЕНИЕТО И ВОДОПАД КАЗАНИТЕ В ИЗТОЧНИ РОДОПИ

Наближава пролетта. Настана времето на водопадите. С група туристи от ТД „Алеко Константинов 1899“ – София се отправихме към Източни Родопи. След посещение на известни забележителности се отбихме недалеч от Крумовград, за да зърнем отблизо и няколко интересни водопада.

Краят на февруари и началото на март е най-подходящото време, когато водата е изобилна и водопадите сияят в пълния си блясък.

ВОДОПАД НА СЪТВОРЕНИЕТО

Изходната точка и за двата водопада е площадчето на махала Метла при село Долна Кула. Пътеката започва от северния край на селото. Водопадът на Сътворението, известен още като Кара ин, е разположен в дълбок каньон със специфични базалтови скали, които му придават праисторически и магичен вид. Скалите на Водопада на Сътворението са част от мащабна

вулканична дейност в региона отпреди 30-35 милиона години. Специфичният „извънземен“ вид на скалите около водопада е резултат от милиони години водна и вятърна ерозия. Името Кара ин означава „Черна пещера“ или „Черна дупка“, което се дължи на тъмния цвят на вулканичните скали и нишите, които са се образували в тях. Природният феномен е разположен в долината на река Метлишка сред запазена непокътната природа, като подчертава суровата красота на древния вулканичен ландшафт.

ВОДОПАД КАЗАНИТЕ

Все още заплениени от мистичната красота на Водопада на Сътворението се връщаме на площадчето на махала Метла, с. Долна Кула, за да се отправим в противоположна посока към водопад Казаните. Това всъщност

са два последователни малки, но много красиви водопада също на река Метлишка, които са просекли каньон във вулканичните скали. Долният казан е известен с името „Целувката“.

Росица ГЕНКОВА – председател на ТД „Алеко Константинов 1899“ – София

ТЕЛЕФОННИ НОМЕРА НА ТД И ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА БТС

ДОБРИЧКА ОБЛАСТ
ТД „Добричица“ – с. Ново Ботево – 0898309832, 0899598571
Хижа „Ботево“ – 0888120600

КЪРДЖАЛИЙСКА ОБЛАСТ
ТД „Белите брези“ – Ардино – 03651/4526; 0888873484; 0887118099
Хижа „Белите брези“ – 03651/45-26, 0888664265

КЮСТЕНДИЛСКА ОБЛАСТ
ТД „Янина градина“ – 0899117922
Хижа „Яна“ – 0876531603
ТД „Рилски езера“ – 0988818931
Хижа „Скакавица“ – 0877388305
Хижа „Рилски езера“ – 0886509409
ТД „Осогово“ – Кюстендил – 0882966426, 0884914551 и 0897926886
Хижа „Иглика“ – 0893990815 и 0882966426
Хижа „Осогово“ – 0882815515, 0896688484, 0882966426
Тур. комплекс „Три буки“ – 0887564265, 0895625220 и 0882966426

ЛОВЕШКА ОБЛАСТ
Хижа „Зора“ – 0882966309
ТД „Стратеш“ – Ловеч – 0884213030 и 0882966457
Заслон „Орлово гнездо“ – 02/49100023
Хижа „Дерменка“ – 02/4910006
Хижа „Провъртеник“ – 0889812479 и 0895372822
НПД „Карлуково“ – 0888514510
ТД „Здравец“ – с. Терзийско – 0886773330
Хижа „Коман“ – 0886773330
ТД „Вежен“ – Тетевен – 0882966227 и 0882966241
Хижа „Бенковски“ – 0876243079
Хижа „Момина поляна“ – 0887510006 и 0889623087
ТД „Амбарица 1912“ – Троян – 088682169 и 0878593104
Хижа „Амбарица“ – 0878593104
Хижа „Яворова лъка“ – 0893778575
ТД „Балкан-Априлци“ – град Априлци – 0877266407
ТД „Васильов“ – с. Шипково – 0888729633
Хижа „Васильов“ – 0877378531
Тур. спалня „Никола Габърски“ – Троян

ОБЛАСТ МОНТАНА
ТД „Берковица“ – 0888464746, 0889651152
Хижа „Ком“ – нова – 0876003045, 0876818698 и 0889651152
Хижа „Ком“ – стара – хижата е в ремонт, 0889651152

ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК
ТД „Батъовци“ – Батак – 0885412247
ТД „Юндола 1919“ – Велинград – 0882454055 и 0887919806
Хижа „Христо Смирненски“ – 0877332969, 0892035521
Хотел „България“ – Велинград – 0889500444 и 0889500155
ТД „Юндола“ – Велинград – 0897997250
ТД „Алеко“ – Пазарджик – 0886840065
Хижа „Добра вода“ – 0878579263
ТД „Бунай“ – Панагюрище – 0886199858
Хижа „Павел Делирадев“ – 0893044810, 0897955062
Хижа „Равно боре“ – 0893558685
ТД „Купена-Пещера“ – Пещера – 0898483807
ТД „Милеви скали“ – гр. Септември – 0897894265
ТД „Незабравка“ – гр. Септември – 0898719878
ТД „Сутя“ – Ракиново – 0895755885
ТД „Цепина“ – с. Дорково – 0897961338
ТД „Алабак-Бельово“ – град Белово – 0886722581
ТД „Красен“ – с. Бъта – 0878853010

Редакцията на в. „Ехо“ моли председателите или секретарите на туристическите дружества, ако междувременно са настъпили промени, да подадат информация за актуалните телефони на ТД, хижите и стопанисваните обекти по електронна поща exobts@gmail.com или на тел. 0882966316.

БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
откри
ДАРТЕЛСКА КАМПАНИЯ
за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“
чрез банкова сметка:
BG71 STSA 9300 0012
4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС –
www.btsbg.org

можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска
спасителна
служба

www.pss-bg.bg
при нещастен случай,
дежурни телефони
112, 1470
02 963 2000 – Стационарен
телефон на централен
денонощен пост

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК – Издание на БТС

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР: Петя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: доц. Санджо Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев – НСА; Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм; проф. Пламен Павлов; Константин Койнов – ориентировач; Алексей Жалов – почетен председател на Балканския спелеоложки съюз.

Графично оформление и предпечат: Алфа Стар ЕООД

Издава: Български туристически съюз
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. „Васил Левски“ № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
ISSN-0205-0943
e-mail: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org

Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец
Ръкописи не се приемат.

ДЕСЕТДНЕВНИ ИЛИ ПЕТДНЕВНИ ДЕТСКИ ЛАГЕРИ СРЕД ПРИРОДАТА

организирани от Български туристически съюз

Това е един приключенски лагер, в който всеки ден ще се насладим на красива природа, ще посетим чудни места като Боянски водопад, Кокалянски манастир, ще яздим коне, ще се запознаем с екзотични животни в зоопарк и ще вървим по пътеки сред вековни гори. Също така ще се учим да разпъваме палатка, оказване на първа помощ в планината, ще обикаляме поляни и гори с карта и компас.

Ето и местата, които ще посетим:

Първи ден: Витоша – хижа „Момина скала“. Походи в околността и забавни игри на огромните поляни.

Втори ден: село Локорско, което е обградено с горски поляни с цветя и красиви водопади. Може да се посети църквата „Свети Николай“ от 17 в., която е паметник на културата. И тук няма да пропуснем забавните игри.

Трети ден: зоокът „Алис“, село Лесковец. Едно прекрасно място, сгушено в края на селото, сред борова гора. В района има детски кът с различни забавления. Има и изключително интересни животни.

Четвърти ден: Витоша, връх Камен дел. Ще направим преход до връх Камен дел, един леснодостъпен връх, подходящ за деца и начинаещи туристи. Подножието му е покрито с вековни гори, а панорамната гледка към цяла София е впечатляваща. Игри и забавления.

Пети ден: Плана планина, Кокалянски манастир „Свети

Начални дати: 15 юни, 29 юни, 20 юли, 10 август

Транспорт: лицензиран автобус
Дните на лагера се отнасят от понеделник до петък.

Всяка сутрин тръгване от София в 9.00 ч. от улица „Гурко“ и ул. „Любен Каравелов“ и връщане там в 16:30 ч.

Архангел Михаил“, обявен за паметник на културата, има богата сбирка от икони. Заедно със средновековната крепост „Урвич“ и Панчаревския манастир формират Урвичкия крепостен комплекс. Разглеждане на манастира, разходки и игри в околността.

Шести ден: Витоша, хижа „Алеко“. Разходка в околността с карта и компас, забавни игри.

Седми ден: Лозенска планина. По екопътека „Лозенска планина“ ще стигнем до третия по височина връх Половрак (1182 м). Ден за поход и разходки.

Осми ден: село Селянин – конна база „Спарата“. Едно незабравимо изживяване в компания на коне. С помощта на инструктори

ще се научим да общуваме с конете и ще имаме възможност да яздим.

Девети ден: Люлин планина, х. „Бонсови поляни“. Един невероятно забавен ден, наситен с много игри и забавления – с топка, дърпане на въже, разпъване на палатки.

Десети ден: Витоша, Боянски водопад – най-големият на Витоша, висок 25 м. В близост до него има зони за походи и разходки, наситени с живописни гледки. Ще се запознаем с планинската маркировка и ориентирване в планината.

Вариант I: ЦЕНА за 10 дни :

358 евро

Вариант II: ЦЕНА за 5 дни:

194 евро

Цената включва: транспорт с лицензиран автобус; лицензиран планински водач и аниматори; вход за конна база, вход за зоокът; планинска застраховка.

Допълнителни изисквания: Деца си носят за обяд собствен сух пакет и вода. Облекло – удобни маратонки или туристически обувки, яке и дъждобран, топла дреха като суичер, шапка, слънцезащитен крем, репелент за насекоми и всичко това в малка олекотена раница.

Краен срок за записване и внасяне на сумата:

15 дни преди датата на съответния лагер.

Банкова сметка: IBAN: BG05STSA93000000024153

За записване и за повече информация – тел. 0882 966 300, 0882 966 320.

Учение, движение и приключение сред природата!

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

Ученическа екскурзия

МЯСТО: ХИЖА БОНСОВИ ПОЛЯНИ, ХИЖА ПЛАНИНЕЦ, КОПРИВНИЦА

Дати:
06.04. – 08.04.

ЦЕНА ЗА 3-ДНЕВНА, 1-ДНЕВНА ЕКСКУРЗИЯ: 145 ЕВРО

ЦЕНАТА ВКЛЮЧВА:
обяд
транспорт с лицензиран автобус
лицензиран планински водач
планинска застраховка

ТЕЛЕФОН: 0882 966 300

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

Планински Застраховки Асистанс чужбина

Български туристически съюз предлага планински застраховки, както и разширената ни услуга за застраховки при пътуване в чужбина. Може да се възползвате от тази услуга, която предоставя допълнителна сигурност по време на пътувания извън страната.

Научете повече на:
0882 / 966-300

ПРИРОДОЗАЩИТНИЯТ ЦЕНТЪР „ПОДА“ Е ОТВОРЕН ЦЕЛОГОДИШНО

„Пода“ е защитена местност на юг от Бургас, известна със своето разнообразие на птици. Там се намира единствената смесена чаплова колония близо до голям град. Наричат я също „Под“ или „Подът“, представлява блатна местност с оттока на Мандренското езеро към Черно море.

Името ѝ произлиза от дървен сал – „под“, теглен от въже, с който се преминавало през пороса на езерото Мандра до началото на 20-и век. Според Стоян Шивачев Подът, който се намира на най-югозападния край на Бургаския залив, близо до Порос (днес Крайморие), западно и на 8 км от Бургас, е поставен между сушата и бластия западен край на залива и Мандренска река, която наблизко се влива в залива, представлява груб и от дебел материал сал – плот. Той е поставен върху малкия, но дълбок (на места 10 метра) проток, който съединява Пороското пристанище и Мандренското блато, югозападно от Бургас.

Първият железен мост, който пресича оттока на Мандренското езеро, е построен през 1904 – 1905 г. Монтажът му е ръководен от германския предприемач Едуард Наудахер, а кесоните в основата му са първата стоманобетонна конструкция в България.

През 1989 г. със заповед на Министерството на околната среда и водите част от местността е обявена за защитена и предоставена за стопанисване и управление на Българското дружество за защита

на птиците (БДЗП). Така „Пода“ става първата защитена територия в България, предоставена за стопанисване на неправителствена организация. БДЗП изготвя и изпълнява дейностите по приетия План за управление, като превръща ЗМ „Пода“ в модел за устойчива природозащита, екологично образование, информиране на посетителите и природосъобразен туризъм.

През 1994 г. защитената местност – лиман е обявена за Корине място, а през 2002 г. – за влажна зона с международно значение (Рамсарски обект). Включена е и в Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ в рамките на природен комплекс „Мандра – Пода“.

Площта на защитената местност „Пода“ е 107 хектара. В нея са установени 315 вида птици, което е повече от половината от всичките видове в България и я нарежда сред най-богатите в орнитологично отношение местности в Европа. Мястото е съхранило огромно количество биоразнообразие, въпреки разположението си в административните граници на град Бургас: 161 таксона низши растения; 231 вида висши растения; 168 вида безгръбначни; 6 вида риби; 16 вида земноводни и влечуги; 315 вида птици; 18 вида бозайници.

В ЗМ „Пода“ се намира единствената по Българското Черноморско крайбрежие смесена чаплова колония от бяла лопатка, блестящ ибис, нощна, червена, сива, гривеста и малка бяла чапли. В самата защитена местност има три основни типа

местообитания – хабитати със сладка вода, със солена вода и бракични водоеми, а през по-сухи години в защитената местност възникват и малки свръхсолени водоеми. Гнездящите в защитената територия видове са 46, като най-атрактивни са речните рибарки, малките бели и сиви чапли, големите корморани, белите лопатарки и блестящите ибиси, различните видове потапници и патици, тръстиковия блатар и много други.

През зимните месеци местността привлича с хранителните си условия за нирци, гмурци, звънарки, сиви патици, качулати потапници. В края на лятото могат да се наблюдават речни рибарки, дъждосвирици, брегобегачи, водобегачи, кокилобегачи, чайки, стридояди и други.

През зимата в залива Порос към ЗМ „Пода“ може да се наблюдават световно застрашените кървоглав пеликан и тръноопашата потапница, както и малък корморан, морски орел и други застрашени от изчезване видове птици, а самата защитена територия е убежище на големи бели чапли и на десетки хиляди патици и потапници.

Над ЗМ „Пода“ преминава вторият по големина в Европа миграционен път на птиците Виа Понтика, като годишно от тук пре-

литат 75% от европейската популация на белия щъркел (над 250 000 екземпляра), 100% от популацията на розовия пеликан (над 40 000 екземпляра) и над 100 000 индивида от 32 вида хищни и водоплаващи, както и милиони пойни птици.

В местността освен птици се срещат и други редки представители на българската фауна. Тук е едно от най-големите популации на пъстрия смук – най-голямата змия в страната, етруската земеровка – най-малкият бозайник в света, екзотичната нутрия и световно застрашената видра.

Природозащитният център „Пода“ е отворен за посещения целогодишно и предлага средище за наблюдение на птици, екологично образование и туризъм. Той фигурира под № 7 в списъка

на НД „Опознай България – 100 НТО“. Изграден е през 1997 г. от Българското дружество за защита на птиците (BirdLife България) по проект в

рамките на Българско-швейцарската програма за опазване на биоразнообразието и с финансовата подкрепа на Правителството на Швейцария, Швейцарската асоциация за опазване на птиците (Бърд Лайф Швейцария); Група Ланиус, Швейцария и Европейския природозащитни награди

„Хенри Форд“.

Центърът е многофункционален и разполага с: постоянна интерактивна изложба на биологичното разнообразие на защитената

местност и на Бургаските влажни зони; лекционна зала с допълнителна изложбена площ; богата орнитологична библиотека; малък магазин за книги, орнитологични пособия, сувенири и безалкохолни напитки; бинокли и далекогледни тръби, с които всеки посетител може да наблюдава птици; обширни тераси, от които птиците могат да бъдат наблюдавани, без да бъдат безпокоени – най-голямото предимство на центъра.

За посещения местността Пода е отворена целогодишно. В нея има няколко обособени маршрута, по които може да се наблюдават редки видове птици, без да бъдат обезпокоявани. Има покрити укрития, които дават възможност за ползване независимо от метеорологичните условия. През 2012 година е построена и 7-метрова кула за наблюдение на птици в северната част на местността.

Ежегодно в ПЗЦ „Пода“ се провеждат изследвания върху мигриращите птици, организират се семинари, орнитологични олимпиади и природозащитни бригади в Атанасовското езеро. Интересни видове птици могат да бъдат наблюдавани по всяко време на годината, а най-добрите месеци за наблюдение на прелета са март, април, май, август, септември и октомври.

